

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2013

Karolina Fabiánová

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské prezenční studium

2010 - 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Karolina Fabiánová

Vliv agrese v médiích na dětskou psychiku

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Milena Krislová

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Full-Time Studies

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Karolina Fabiánová

The influence of aggression in media to childlike psyche

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Milena Krislová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne *Jméno a příjmení autorky*

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní PhDr. Mileně Krislové za její významnou metodickou pomoc, odborné vedení, cenné rady a vstřícnou spolupráci při řešení mé bakalářské práce.

Dále děkuji všem respondentům za ochotu a vstřícnost odpovídat na všechny mé dotazy.

Anotace

Tato práce s názvem Vliv agrese v médiích na dětskou psychiku zkoumá negativní vliv současných masových médií na děti. Podrobněji se zabývá rozborem příčin agresivního chování, vznikem jednotlivých médií a jejich vlivem na psychiku.

Práce se skládá z teoretické a praktické části. Praktická část je složena z dotazníku pro rodiče dětí ve věku 6-12let a interpretace získaných výsledků.

V neposlední řadě jsou uvedeny rady a způsoby, jak se negativnímu dopadu médií vyhnout nebo jej alespoň omezit.

Klíčové pojmy

Agrese, agresivita, média, násilí, psychika, vliv.

Annotation

This thesis titled Influence of Aggression in Media on Children's Psyche deals with negative influence of the current mass media on children. It is preoccupied with an analysis of causes of aggressive behavior, the formation of individual medias and the influence on psyche.

The work consists of a theoretical and a practical part. The practical part is compounded of a questionnaire for the parents of the children at the age of 6 to 12, and of an interpretation of the results. Last but not least, the work consists of some advice and ways how to avoid the negative influence of mass media or how to at least reduce it.

Key words

Aggression, aggressivness, media, violence, psyche, influence.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 AGRESE A AGRESIVITA.....	11
1.1 Stupně a druhy agresivity	14
1.2 Příčiny vzniku agrese.....	16
1.2.1 Vnitřní příčiny.....	16
1.2.2 Vnější příčiny.....	19
1.2.3 Sociální složka prostředí	19
2 VLIV MÉDIÍ NA JEDINCE A SPOLEČNOST.....	22
2.1 Charakteristika médií.....	22
2.2 Rozdělení médií	23
2.3 Masová média a jejich rizika	24
2.4 Masová média a jejich moc	28
2.5 Negativní vliv médií na psychiku	30
2.5.1 Vliv rozhlasu	30
2.5.2 Vliv televize	31
2.5.3 Vliv počítačových her	35
3 EXPERIMENTÁLNÍ POZNATKY O VLIVU NÁSILÍ V MÉDIÍCH NA NÁSILNÉ CHOVÁNÍ	37
3.1 Krátkodobý vliv	37
3.2 Dlouhodobý vliv	39
4 ÚVAHY O PREVENCI.....	40
5 PRAKTICKÁ ČÁST	42
5.1 Cíl a hypotézy výzkumu	42
5.2 Charakteristika výzkumu a postup.....	43
5.3 Dotazník.....	43
5.4 Výsledky výzkumu	47
5.5 Interpretace výsledků a vyhodnocení hypotéz.....	56
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61

ÚVOD

Na základě dlouhodobého zájmu o psychologii a zejména o dětskou psychologii bylo zvoleno téma práce Vliv agrese v médiích na dětskou psychiku. Jde o velmi aktuální téma, které by nemělo být opomenuto. Zvláště v posledních letech přibývá případů násilí, ve kterých figurují děti a mladiství.

Naši společnost bychom nyní mohli nazývat společností mediální či informační, neboť komunikace a média ovlivňují naše každodenní životy. K informacím musí mít přístup každý, máme právo na vyjádření a svobodný názor, informace můžeme bez omezení přijímat, vyhledávat a dále šířit. Společně s nástupem internetu se dá jen těžko regulovat obsah sdělení. Čím je informace významnější, tím se i zvyšuje zodpovědnost toho, kdo ji sdělil. Dá se tak lehce docílit manipulace s lidským míněním.

Pokud se zaměříme na děti, postupem let se velmi proměnil způsob výchovy. Rodiče jsou více zaneprázdněni, a tak se výchova stává volnější. Děti tráví volný čas u televize a počítače, kde se mohou setkat s různými aspekty, které negativně ovlivní jejich psychiku a myšlení. Zejména televize se stává oblíbenou formou odpočinku, je nenáročná a dochází k velkému přívalu informací za krátkou dobu. Dnešní děti mají zcela odlišné vzory a hodnoty, agresivní jedinci ve filmech a počítačových hrách jsou prezentováni jako hrdinové, a tak dochází k časté nápodobě, neboť jsou zobrazováni jako atraktivní a vlivní. Neustále se objevují zprávy o vražích ve věku cca. 10-14let, zvláště za poslední dva roky a v nejedné bylo uvedeno, že dítě jednalo podle vzoru počítačové hry či televize.

Otevřenost a neomezenost internetu láká k vyhledávání informací o věcech, které by dětem neměly být přístupné. Na většině nepřístupných stránek stačí pouze zaškrtnout políčko „Je mi více než 18let“ a dětem se otevírají zcela nové, dosud nepoznané věci. Mohou se volně dívat na videa z dopravních nehod, vražd, fotografie mrtvol a hrát nemravné hry. Stejně tak riziko chatu je nebezpečné, neboť se děti velmi snadno nechají nalákat a zneužít.

Cíl teoretické části je prozkoumat a nastínit problematiku násilí mezi dětmi, vlivu médií na jejich psychiku a předložení cenných rad, jak tomuto zabránit. Nejdříve se zaměříme čistě na teorii agrese a agresivity, vymezení jednotlivých pojmů a důvodů, které vedou k agresi. Dále zkoumáme média obecně, jejich vznik a vývoj a následně i

negativní vliv. Využíváme již zjištěné poznatky k nastínění dalšího pohledu na věc. Využili jsme literaturu zejména z psychologie, pedagogiky a sociologie.

Praktická část sestává z dotazníku, který se zaměřuje na děti ve věku 6-12let, pomocí kterého se snažíme zjistit vztah mezi časem stráveným u informačních technologií, inteligencí, způsobem trávení volného času a chování jedince. Závěrem zhodnocujeme získané výsledky a pokusíme se vysvětlit, jak případné negativní dopady eliminovat.

Bakalářská práce má za cíl průzkum jednotlivých sfér dětské agresivity a médií, jejich propojení a vyvození určitých závěrů.

1 AGRESE A AGRESIVITA

Agresivita

„Z latinského aggressivus = útočný – vlastnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresí. V širším smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem. Někdy se tím míní i celkové úsilí organismu dosáhnout uspokojení vlastních potřeb, zejména výživových a pohlavních.“¹

V Pedagogickém slovníku se můžeme dočíst, že agresivita je *„tendence projevovat nepřátelství ať už slovně nebo útočným činem. Tendence prosazovat sám sebe, a své zájmy a cíle bezohledně, nemilosrdně, až brutálně.“²*

Čermák zase agresivitu pojímá v tom nejširším smyslu slova, nejen biologickém. Agresivita je předpoklad k agresivnímu chování, a pokud má jedinec v sobě od narození vysokou míru agresivity, velmi snadno a velmi často jedná agresivně.³

Agresivní chování by mohlo lehce dosáhnout míry, kterou lze jednoznačně označit za asociální. Proto musíme oddělovat chování oprávněné či přiměřené od neoprávněného a nepřiměřeného. Předpoklady k bojovnému chování se v extrémní podobě sice projevují porušením norem, nicméně nemůžeme je hodnotit pouze negativně. Agrese konstruktivní = akceptovatelná, účelná a vhodná, respektuje normy a společenská pravidla.⁴

Agresivita je odjakživa v každém z nás, u někoho se projevit nemusí, u někoho se naopak může projevit až extrémním způsobem. V různých dílech se můžeme dočíst o agresivitě jako o jakémsi pohonu konání, úsilí. Kdo chce být mocný, vlivný a úspěšný, musí v sobě notnou dávku agresivity mít.

¹ EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. Jinočany: H&H, 2000. S. 29, IBSN 80-86022-76-5.

² PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. S. 17, IBSN 80-7178-029-4.

³ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislost*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 9, IBSN 80-902614-1-8.

⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, III.vydání. S. 757, IBSN 80-7178-802-3.

Agrese

„Z latinského aggressio = výpad, útok – vůči věci či osobě. Jednání, jímž se projevuje úsilí vůči některému objektu nebo nepřítelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit.“⁵

Taktéž může být vnímána jako něco zavrženíhodného či krajně nepříjemného. V našich životech patří určitě k těm nejdůležitějším aspektům. Nicméně můžeme ji brát také jako aspekt, který mnohdy nejsme schopni porazit, neumíme jej zvládat.

Baronova definice je: *„Agrese je druh chování realizovaného s cílem ublížit či uškodit živé bytosti, která se naopak snaží tomuto chování vyhnout.“⁶*

Říčan ve své knize Agresivita mezi dětmi říká: *„Podobný smysl jako agrese má i slovo násilí, nicméně to vyjadřuje spíš způsob uskutečnění agrese. Agresi tudíž můžeme brát jako momentální projev našeho agresivního chování.“⁷*

Co se týče dětí a mládeže, můžeme pozorovat nárůst konfliktů. Jedinci jsou více orientováni sami na sebe, je pro ně jednodušší být agresivní než jednat pozitivně, řešit konflikty rozumně. Rostoucí agresivita a tím pádem také agrese se nemusí pojit pouze s prostředím rodiny nebo školy, i když prostředí, ve kterém jedinec tráví nejvíce času, ho také nejvíce ovlivňuje. Zvláště v útlém věku mají děti tendenci napodobovat to, co vidí - domácí násilí, alkoholismus v rodině. Nevšímavost rodičů zase vyvolává pocit méněcennosti a jedinec se tak dožaduje pozornosti právě prostřednictvím agresivního chování.

Další aspekt, který nás ovlivňuje, je sama doba. Antier říká: *„Agresivita je součástí lidské přirozenosti. Hraje velikou úlohu ve vývoji dítěte. Úlohu stejně velikou jako je láska. Vnitřní prudkost dodává dítěti energii a motivaci, jež jsou nezbytné k sebepřekonávání. Podporuje úspěch, jestliže zůstane v mezích, které dítě kontroluje.“⁸* Jsme orientovaní na peníze a kariéru, od malička je na nás vyvíjen nátlak konkurovat svému okolí. Abychom mohli žít úspěšný život, jaký chceme, nesmíme se řídit city.

⁵ EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. Jinočany: H&H, 2000. S. 29, IBSN 80-86022-76-5.

⁶ Baronova in: HESTONE, M. a STROEBE, W. *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. s. 365, IBSN 80-7367-092-5.

⁷ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. S. 23, IBSN 80-7178-049-9.

⁸ ANTIER, E. *Agresivita dětí*. Praha, Portál, 2004. S. 9, IBSN 80-7178-808-2.

Jsme vychovávaní k tomu, abychom neustále s někým soupeřili, a díky tomu se určití lidé uchylují k agresivnímu chování.

Lorenz⁹, slavný biolog, vydal knihu, která pojednává hlavně o agresi probíhající v přírodě (včetně člověka), a dal jí ironický název Takzvané zlo¹⁰. Tím chtěl říct, že biologové neznají otázku dobro/zlo. Normální lidé však nechápou (nebo jen velmi těžce), jak může někdo nahlížet na násilí či agresi objektivně a mravní hledisko přehlížet. Tento pohled je důležité si uvědomit, protože každý z nás má v sobě zlomek agresivity, a právě ten je jakýmsi hnacím pohonem, který nás nutí bojovat, prosadit si svůj vlastní názor. Pokud je to ve správné míře, je to v pořádku.¹¹ Problém nastává, když je tato míra překročena a z přirozené bojovnosti se stává násilí – to jsou přesně ony meze, o kterých mluví Antier ve své knize.¹²

Můžeme se podívat právě do prostředí přírody. Zvířata se řídí svými přirozenými instinkty, brání si svá teritoria, a pokud je zapotřebí, uchýlí se k agresi. Potřebují k tomu však nějaký signál. Pokud se tento signál neobjeví, ve zvířeti se neprobudí instinkt, a tudíž nijak nezasáhne.¹³

Člověk je samozřejmě mnohem složitější než například lev nebo pták bránící své hnízdo, ale stejně jako zvířata se i my řídíme svými instinkty. Nicméně lidská ani zvířecí agresivita není energie, která by se nedala zničit, není nutné jí vybit. Pokud vezmeme v potaz pouze člověka, dají se u něj instinkty různě usměřňovat, aby nebyly nebezpečné.¹⁴

Na základě instinktů, které máme od narození v sobě, se agresivní sklony vytvářejí. Grof¹⁵ řekl: „*Krutost, se kterou lidé někdy jednají, není dost dobře vysvětlitelná jako reakce na cokoli, co dítě potká od narození. Žádná událost není tak zlá, aby se v ní dala hledat příčina brutality, s jakou se setkáváme u nějakých sadistických vrahů. Jedině síla prožitku, kdy se lidský plod prodírá porodními cestami a přitom cítí, že mu jde o život, může vysvětlit hrůzy agrese, kterou je člověk schopen použít proti svému bližnímu.*“¹⁶

⁹ Lorenz in: ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. S. 21, ISBN 80-7178-049-9.

¹⁰ Takzvané zlo in: TAMTÉŽ, S. 21.

¹¹ TAMTÉŽ, S. 21-22.

¹² ANTIER, E. *Agresivita dětí*. Praha: Portál, 2004. S. 9, ISBN 80-7178-808-2.

¹³ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. S. 22, ISBN 80-7178-049-9.

¹⁴ TAMTÉŽ, S. 22.

¹⁵ Grof in: TAMTÉŽ, S. 22.

¹⁶ TAMTÉŽ, 1995. S. 23.

Agresivitu můžeme brát také jako věc naučenou – osvojujeme si ji na základě zkušenosti. Člověk se naučil, že se vyplácí být agresivní, že se agresí dokáže zmocnit toho, po čem touží nebo si od druhých vynutit služby, na kterých mu záleží. Agresivnímu chování se učíme vlastními zkušenostmi nebo podle toho, co se děje kolem nás, co vidíme, např. ve filmech, v počítačových hrách nebo v rodině.¹⁷

Agresivními jedinci se nerodíme, ale stáváme se jimi postupně. Jisté věci můžeme odkoukat a něco si uložíme do paměti podle vlastního jednání. Podle jednání, které nejčastěji používáme, si vytváříme zásady a těmi se řídíme v nových situacích. Podle toho si utváříme své životní hodnoty, postoje a vyvozujeme nové názory. Nicméně není až tak důležité, jaké hodnoty si utváříme, ale jaké poté doopravdy uplatňujeme.¹⁸

Dodnes neexistuje přesná a jednotná definice, která by vysvětlovala veškeré příčiny a projevy agresivity.

1.1 Stupně a druhy agresivity

„Agresivita je pojímána v nejšířším slova smyslu (tedy nikoliv jen biologickém) jako dispozice k agresivnímu chování. Člověk, který je nadán vysokou mírou agresivity, je často a velmi snadno v nejrůznějších situacích náchylný jednat agresivně.“¹⁹

Již jsme zmínili, že podle slov Antiera je agresivita součástí lidské přirozenosti a může být i ku prospěchu, ovšem pokud zůstane v mezích. Když jsou tyto meze překročeny, agresivita začne mít negativní projevy a dítě či mladistvý začne být nebezpečný nejen sám sobě, ale také svému okolí.

Agresivita má čtyři základní stupně. Ty rozlišujeme podle míry projevu:

- 1. Agrese bez vnějších projevů** – projevuje se pouze v mysli dítěte, nelze zpozorovat navenek a je velmi nebezpečná, neboť může snadno přejít do dalšího stupně
- 2. Agrese, která se projeví navenek** – nadávky, šikana, posmívání se či klení

¹⁷ ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. S. 23, ISBN 80-7178-049-9.

¹⁸ TAMTÉŽ, S. 25.

¹⁹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 13, ISBN 80-9026-141-8.

3. **Agrese projevující se destruktivním chováním** – rozbíjení předmětů, ničení přírody či bouchání dveřmi
4. **Fyzické napadení druhé osoby** – nejtěžší stupeň, dochází k ohrožení zdraví někoho dalšího, může vést až k zabití²⁰

Agresi můžeme definovat i hodnotit mnoha různými způsoby, protože jde o široký a velice obsáhlý jev. Neexistuje žádná univerzální definice, protože každý odborník se zaměřuje na jiný aspekt agrese. To, jakou orientaci si autor zvolí, určí i to, jak bude znít definice agrese.²¹ My si zde uvedeme několik vybraných.

Čermák²² vymezuje dvě rozlišení, která jsou nejčastější:

1. **Instrumentální agrese** – pomocí této agrese se snažíme dosáhnout vnějšího cíle. Připravujeme si plán a uvažujeme o něm. Jako sekundární efekt tohoto druhu agrese je zranění či přítomnost další osoby, nicméně instrumentálně agresivní jedinec obvykle nejedná zlostně.
2. **Emocionální agrese** – přítomnost velmi negativních emocí (zlost, hostilita, afekt, hněv). Tento druh agrese není prostředek, ale rovnou cíl. Obvykle nebývá plánována.

Čermák²³ dále rozlišuje 3 dimenze bipolární: přímá/nepřímá, aktivní/pasivní, fyzická/verbální. Díky tomu můžeme rozlišit dalších osm druhů:

3. **Fyzická aktivní přímá agrese** – bití, kopání, škrcení
4. **Fyzická aktivní nepřímá agrese** – například najmutím si nájemného vraha
5. **Fyzická pasivní přímá agrese** – zabraňování v dosažení cílů
6. **Fyzická pasivní nepřímá agrese** – odmítání plnění požadavků
7. **Verbální aktivní přímá agrese** – urážky, slovní napadání
8. **Verbální aktivní nepřímá agrese** - pomluvy
9. **Verbální pasivní přímá agrese** – ignorace komunikace s někým, neodpovídání
10. **Verbální pasivní nepřímá agrese** – nezastání se někoho, když je mu slovně ubližováno

²⁰ EDELSBERGER, L. *Defektologický slovník*. Jinočany: H&H, 2000. S. 21-22, IBSN 80-86022-76-5.

²¹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 13, IBSN 80-9026-141-8.

²² TAMTÉŽ, S. 10.

²³ TAMTÉŽ, S. 11-12.

Podle Vágnerové se agrese dá dělit ještě na **skupinovou** a **individuální**. Skupinová agrese je nebezpečná z toho důvodu, že jedinec ve skupině získává více sebevědomí a cítí se mocnější. Individuální agrese je zase nebezpečná tím, že jde o impulzivní jednání a nemůžeme nikdy vědět, co od daného jedince čekat.²⁴

1.2 Příčiny vzniku agrese

Příčin vzniku agrese může být mnoho, hledat můžeme ve vrozených (biologických) tendencích či v pudových tendencích. Agrese také může být naučená – tu si osvojíme díky vlivům prostředí, které na nás od malička působí.²⁵

1.2.1 Vnitřní příčiny

Mezi příčiny vzniku agrese nepatří jen vliv našeho okolí, nezanedbatelnou roli hrají také vnitřní předpoklady. Příčina tudíž není jen a pouze ve výchově (ať už jde o vliv rodiny, vrstevníků, školy či masmédií), ale i v osobnostních faktorech, které jsou nám pevně dány a nedají se ovlivnit. Nicméně můžeme se vše snažit upravit tak, aby chování odpovídalo normám dnešní společnosti.

Do vnitřních předpokladů patří například: nižší IQ, dědičnost, hormonální poruchy či různé mozkové dysfunkce.

Dědičnost

Každý jedinec má v sobě dispozice k agresi, nejsou ale u všech ve stejné míře. Průměrná dávka předpokladů je normální, extrémnější případy jsou více vzácné.²⁶ Jinými slovy – dítě se s danými rysy osobnosti již rodí.

²⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, Portál, 2004, III. Vydání. S. 762, ISBN 80-7178-802-3.

²⁵ TAMTÉŽ, S. 762.

²⁶ TAMTÉŽ, S. 758.

Podle studie Rushtona, Fulkera, Neala, Niase a Eysecka²⁷ je z hlediska agresivního chování vliv okolního prostředí méně důležitý než geny.

Někteří badatelé, například Cantwell²⁸, si myslí, že poruchy chování, při nichž dochází k agresi, jsou opravdu geneticky založeny a vázány na mužské příbuzné. Antisociální osobnostní porucha je v raném věku častěji zjišťována u chlapců a většinou následuje po diagnóze ADDH/ADHD.^{29 30}

U dívek bývají antisociální poruchy spojovány s předchozí diagnózou hysterie.³¹

Hormony a chromozomální poruchy

„Ve výzkumech se opakovaně zjišťuje, že jedinec s chromozomálním karyotypem XYY³² má sklon k agresi.“³³ Přebývá-li chromozom Y, je dokázán nejvyšší počet mužů s antisociálním chováním spojeným s agresi.

U žen se kriminální či agresivní chování vysvětluje deficitem chromozomu X. Mohou se narodit jen s jedním (karyotyp XO) nebo naopak s nadbytečným (karyotyp XXX). Podle této hypotézy by se ženy s karyotypem XO měly chovat více agresivně než ty, u kterých chromozom X přebývá.³⁴

Co se týče hormonů, riziko agrese či kriminálních činů stoupá spolu s úrovní testosteronu. Zvýšená sekrece tohoto pohlavního hormonu často vede k násilnějšímu chování. Když se podíváme na ženy, tak u nich je vztah pohlavních hormonů a projevů agrese velmi nejasný. Čermák říká: *„Četnost agresivních projevů chování se zvyšuje v průběhu menstruace spolu s pocity, které obvykle agresi doprovázejí.“³⁵ Tento jev můžeme vysvětlit tím, že se snižuje hladina progesteronu, a tudíž se mění i poměr*

²⁷ Rushtona, Fulkera, Neala, Niase a Eysecka in: ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 15, ISBN 80-9026-141-8.

²⁸ Cantwell in: TAMTÉŽ, S. 16.

²⁹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 16, ISBN 80-9026-141-8.

³⁰ ADDH, ADHD – Attention deficit disorder with hyperaktivitu/porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou, attention deficit/hyperaktivitu disorder/porucha pozornosti

³¹ TAMTÉŽ, S. 16.

³² XYY syndrom je vrozené geneticky podmíněné onemocnění související s poruchou počtu chromozomů. Je poměrně časté, mnohdy bývá nerozpoznáno a předpokládá se jeho výskyt asi u 1 muže z tisíce. <http://www.stefajir.cz/?q=xyy-syndrom>

³³ TAMTÉŽ, S. 18.

³⁴ TAMTÉŽ, S. 18.

³⁵ TAMTÉŽ, S. 19.

estrogenu a progesteronu. Některé výzkumy ukazují, že hladina progesteronu ovlivňuje míru agresivity – ženy jsou méně agresivní.³⁶

Neurofyziologické mechanismy, mozek a agrese

Způsob agresivního reagování nemusí být dán pouze geneticky, ale různé odchylky v chování mohou vzniknout i změnou struktury či funkce mozku, například v důsledku nějakého poškození, úrazu či onemocnění. Agresivní sklony nejsou jednoznačně lokalizovány.³⁷

S agresí souvisí dvě hlavní oblasti – Limbický systém a Cerebrální kortex. Limbický systém má veliký vliv na lidské pudy a kontroluje emoce. Cerebrální kortex (kůra mozková) je zase ukazatelem kognitivních funkcí, které jsou nezbytné pro rozhodování či učení.³⁸

Násilné chování může také souviset s duševními chorobami, poruchami osobnosti nebo užíváním různých psychoaktivních látek, jako jsou amfetaminy, alkohol či kokain. Při užívání drog ztrácí jedinec sebekontrolu a snižuje se u něj citlivost k oběti.³⁹

³⁶ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 19, ISBN 80-9026-141-8.

³⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, Portál, 2004, III.vydání. S. 758, ISBN 80-7178-802-3.

³⁸ TAMTÉŽ, S. 759-760.

³⁹ TAMTÉŽ, S. 759-760.

1.2.2 Vnější příčiny

1.2.3 Sociální složka prostředí

Zejména sociální složka prostředí, které na nás působí, může posílit sklony k agresivnímu jednání. Mezi nejdůležitější vnější příčiny agrese patří to, v jakém prostředí vyrůstáme – rodina, škola, vrstevníci.

V dětství jsme nejvíce ovlivňováni právě rodinou, naše primární zkušenosti se významně odráží v celém budoucím životě. Rodiče vnímáme jako vzor, máme tendence je napodobovat, pokud je v rodině normální násilí či alkoholismus, je více než pravděpodobné, že se později v menší či větší míře prokáže i u ovlivněného jedince. Stejně podstatné, jako učení napodobou, je emoční přijetí dítěte. Pokud jsme v dětství odmítáni, citově strádáme, pak se u nás jistě násilné chování a bezohlednost také projeví.

V pozdějším věku, zejména v pubertě, je velmi důležité to, v jaké sociální skupině se vyskytujeme. V různých skupinách jsou různé normy a hodnoty. Když se přidáme do tzv. „špatné party“, ve které je agresivní jednání normální, budeme podle toho jednat i my. Zde opět nastupuje role rodiče, který musí zabránit dalším stykům s touto skupinou, pokud bude agresivní chování autorita tolerovat, budou se sklony k těmto projevům dále posilovat.⁴⁰

Emoce

Agresivní chování se může projevit i na základě negativních emocí. Děti a mládež jsou často vystavováni stresu, hněvu či frustraci. Musí bojovat s konkurencí mezi vrstevníky, přizpůsobovat se autoritě, bránit se působením vnějších vlivů. Je to právě stres, hněv či frustrace, co se projevuje nejčastěji.

Pokud se v nás nahromadí byt' drobné negativní prožitky, jedinec se pomalu stává mnohem zranitelnějším vůči sebemenším impulsům a vyvolání agrese je mnohem jednodušší. Mezi negativní prožitky můžeme zařadit hádky s blízkými osobami, selhání

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha, Portál, 2004, III.vydání. S. 760-761, ISBN 80-7178-802-3.

v pracovní či vztahové oblasti – u dětí toto převedeme na selhání ve škole či mezi přáteli. Na výbuch agrese potom můžeme nahlížet jako logický důsledek daných okolností.⁴¹

Jako další jsme zmínili frustraci. Frustrace je překážka, která nám brání dosáhnout stanoveného cíle. Kříží nám plány, vyvolává v nás pocit zoufalství a hněvu. Jako příklad si uveďme prvňáčka, který pochází z chudé rodiny a dostane se do třídy dětí, kteří pochází z rodin bohatších. Ať se snaží, jak chce, nikdy se svým vrstevníkům nevyrovná, dostane se do začarovaného kruhu, kdy touží po stejně drahých věcech (oblečení, v dnešní době už i mobilní telefony apod.), ale vzhledem k finanční situaci rodičů je nemůže mít. Vyvolává to v něm silně negativní emoce, jakými jsou úzkost či strach a postupně může opět dojít k výbuchu agrese.

„Nejsilnějším motivačním faktorem agrese je touha po odplatě. Vede zpravidla k útoku – fyzickému, verbálnímu, k urážce, kárání nebo trápení.“⁴²

Média

Celá řada institucí i vědců se snaží přijít na to, jak moc veliký vliv mají média na naše okolí. Agrese je ovlivněna více faktory a impulzem pro násilné chování může být cokoliv. Proto i vliv televize, internetu či počítačových her nelze jednoznačně prokázat a veškeré výzkumy lze lehce zpochybnit. Nicméně neznamená to, že by média na psychiku žádný vliv neměla.

Připomeňme si třeba 4. ledna 2004, kdy ČT i televize Nova ve zprávách odvysílaly reportáž, že dva třináctiletí chlapci ubodali nožem svého stejně starého spolužáka. Chtěli si vyzkoušet scény z hororu. V roce 2001 jedenáctiletá školačka rozeslala obálky s popiskem antrax. Bylo to v době, kdy po 11. září hrozily teroristické útoky po celém světě.

⁴¹ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 29-31, ISBN 80-9026-141-8.

⁴² TAMTÉŽ, S. 51.

První diskuze o negativním vlivu médií na děti a mládež se začínaly vést již v devatenáctém století. Nicméně spolu s nástupem internetu se toto nebezpečí, spolu s debatami, ještě mnohonásobně rozšířilo.

Zkusme se držet základního dělení účinků médií. Jde o **teorii přímého (krátkodobého) vlivu** a **teorii nepřímého (dlouhodobého) vlivu**. Vše si podrobněji rozebereme v další kapitole.⁴³

⁴³ SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Praha: Triton, 2007. S. 38-39, ISBN: 978-80-7254-926-9.

2 Vliv médií na jedince a společnost

2.1 Charakteristika médií

Médium je slovo vycházející z latiny, jeho význam je prostředek, zprostředkující činitel, prostředník. Setkáváme se s tímto slovem v různých oblastech života, například v chemii, fyzice či biologii. Nejčastěji je tento termín užíván v mezilidské komunikaci, kde nám média označují něco, co zprostředkovává určité sdělení.⁴⁴

Typů komunikace je několik. McQuail⁴⁵ užívá dělení na komunikaci **intrapersonální** (zpracování informací), **interpersonální** (mezi dvěma osobami), **skupinovou** (uvnitř rodiny), **meziskupinovou** (místní komunita), **institucionální/organizační** (politické systémy) a **celospolečenskou** (masová komunikace). Jde o řazení do tzv. pyramidy komunikace, přičemž základnu tvoří komunikace intrapersonální, dále následuje interpersonální, skupinová, meziskupinová, institucionální/organizační a na samém vrcholu je umístěna komunikace celospolečenská. Právě masová komunikace tvoří základní prvek médií, definujeme ji jako „jednosměrné přenášení a rozšiřování informací určených široké veřejnosti pomocí speciálních komunikačních prostředků.“⁴⁶ Komunikační prostředky jsou ty, které přenášejí a zaznamenávají určité informace (písmo, obrázky, tisk, kódy, signalizace, komunikační sítě).

„Média chápeme jako technický prostředek masové komunikace (noviny, kniha, televizní vysílání), ale jako i sociální instituce, která sdělení masové komunikace produkuje a rozšiřuje (rozhlas, televize, vydavatel).“⁴⁷

Autoři věnující se komunikaci a médiím často člení dějiny podle toho, které médium v dané době převládalo. Například McLuhan v díle Gutenbergova galaxie (1962)⁴⁸ dělí vývoj komunikace do 4 období:

⁴⁴ JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. II. vydání. Praha: Portál, 2007. S. 16, ISBN 978-80-7367-287-4.

⁴⁵ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. IV. vydání. Praha: Portál, 2009. S. 31, ISBN 978-80-7367-574-5.

⁴⁶ ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. II. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. S. 8, ISBN 978-80-7380-033-8.

⁴⁷ TAMTÉŽ, S. 8.

1. **Období orální kmenové kultury**
2. **Doba psané kultury**
3. **„Gutenbergova galaxie“ s tištěnou knihou**
4. **Nástup elektřiny**

Dnes se objevuje názor, že poslední stupeň je nástup „nových médií“ a ne elektřiny. Výraz „nová média“ není jednoduché přesně definovat, jelikož žádná přesná definice doposud neexistuje. Nicméně můžeme ho chápat jako výraz, který zahrnuje stále se rozšiřující soubor komunikačních technologií, vyznačujících se vzájemnou propojeností, interaktivitou, přístupností. Měly by být všudypřítomné.⁴⁹ K novým médiím patří například mobilní aplikace, internet, facebook.

2.2 Rozdělení médií

Dělení médií je mnoho, my jsme si již uvedli dělení podle doby, dále můžeme dělit podle společenských vztahů, které média pomáhají vytvářet – jde o média **interpersonální, masová a síťová**.

Interpersonální média mohou být chat, email, telefon, dopisy. Jde o komunikaci mezi dvěma lidmi, kteří se sice nemusejí znát, ale vnímají se jako jednotlivé osobnosti. Mezi média masová řadíme televizní a rozhlasové vysílání, noviny, knihy, časopisy, filmy či internet. Slouží ke komunikaci celospolečenské, jde o jeden výchozí bod a neurčený počet cílových bodů. Objevuje se zde role vysílatele a příjemce.⁵⁰

Jako poslední jsme si uváděli síťová média. K těm patří pošta, telefonické konference. Tato média mají schopnost utvářet sociální vztahy, neboť slouží k propojování mnoha bodů s dalšími body a vzniká tak síť – vztahová i komunikační. Všechny body se mohou účastnit role příjemců i podavatelů.⁵¹

Dalším aspektem pro třídění jsou smysly vnímání – jaký smysl je zaměstnán při práci s určitým médiem.

1. **Sluch** – telefonický hovor (interpersonální média), rozhlas (masová média)

⁴⁸ JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. II. vydání. Praha: Portál, 2007. S. 19, ISBN 978-80-7367-287-4.

⁴⁹ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. IV. vydání. Praha: Portál, 2009. S. 50, ISBN 978-80-7367-574-5.

⁵⁰ TAMTÉŽ, S. 21-22.

⁵¹ TAMTÉŽ, S. 22-23.

2. Zrak – knihy, noviny, dopis

3. Hmat – různé exponáty na výstavách

Média mohou zaměstnávat zároveň i více smyslů. Od 20. století se čím dál více zkoumá zejména masová komunikace a masová média.⁵² McQuail charakterizoval masmédia takto: „*Jsou to organizované postupy a technologie, které umožňují masovou komunikaci.*“⁵³ K masovým médiím řadíme televizi, rozhlas, tisk a internet. Tato média pojí charakteristické znaky: periodicita produkce nabízena průběžně; užívají vyspělé technologie, pomocí kterých distribuují vyrobené sdělení k anonymnímu, masovému publiku a to jednosměrně (nemění se zde role příjemce a podavatele), veřejně a nepřímě; jejich obsahy jsou nabízeny ke krátkodobému užívání.⁵⁴

Masová média můžeme dělit na tištěná, elektronická a popřípadě chemická. Mezi tištěná média řadíme noviny, letáky, knihy, mezi elektronická televizi či rozhlas a mezi chemická filmy.⁵⁵

2.3 Masová média a jejich rizika

Tištěná média

*„Tištěná média mají dlouhou tradici, odvíjející se od letáků, jednolistých prohlášení a rozsáhle šířených krátkých polemik. V roce 1609 vyšly ve Štrasburku první tištěné noviny – týdeník Relation. Noviny, časopisy, revue, magazíny, ilustrované časopisy se vyvíjely pomalu, v průběhu více než tří století a již dlouho tedy patří do oblasti politického života a kulturních dějin. Šířily dlouhou dobu především myšlenky o osobní svobodě, právech rolníků a občanů, tedy to, co se později stalo představováním a osvětlováním demokracie.“*⁵⁶

⁵² JIRÁK, J., KÖPPOVÁ, B. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. II. vydání. Praha: Portál, 2007. S. 23, ISBN 978-80-7367-287-4.

⁵³ MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. IV. vydání. Praha: Portál, 2009. S. 66, ISBN 978-80-7367-574-5.

⁵⁴ TAMTÉŽ, S. 39.

⁵⁵ TAMTÉŽ, S. 39.

⁵⁶ KRAUS, W. *Televize – nový kontinent: Kultura nebo chaos?* Praha: Československá televize, 1991. S. 40-41, ISBN 80-72171-28-3.

Co se týče publicistiky, za základní médium můžeme považovat noviny. Jde o periodické tiskoviny, zejména deníky. Mají za úkol zprostředkovat aktuální zprávy, týkající se různých oblastí – politika, zábava, kultura, sport, hospodářství. Největší konkurence novin je televize a rozhlas.⁵⁷

McLuhan ve svém díle *Jak rozumět médiím* říká, že tisk nejlépe plní svou funkci tehdy, když nám odhaluje stinné stránky. Opravdová zpráva je dle něj špatná zpráva (ať už o někom nebo pro někoho).⁵⁸ Toto se týká zejména bulvárního tisku. Bulvární tisk je nereseriózní, nedodrжуje etiku a právě proto může zejména u mládeže ohrozit morálku. Právě rodiče nebo učitelé by měli děti upozornit, že tento tisk je třeba brát s nadhledem. Nicméně se těší veliké popularity zejména proto, že pro děti a mládež je někdy složitě porozumět všem souvislostem například v politice či hospodářství, a tak se pro ně čtení seriózního tisku stává obtížným.

Na trhu můžeme najít nepřehledné množství tištěných médií a záleží hlavně na tom, do jaké míry se mládež nechá ovlivnit – při výběru je jedinec velmi ovlivněn zejména vrstevníky a rodinou.

Elektronická média

K elektronickým médiím patří rozhlas, televize a internet. Rozhlas působí na emoční stránku člověka intenzivněji, než tištěná média, zasahuje více smyslu. Elektronická média započala svou působnost ve 20. letech 20. století. První veřejná radiová stanice začala vysílat roku 1921 v USA (Pittsburgh). Od té doby se rozhlasové programy v západním světě velmi rychle šíří.⁵⁹

*„Rozhlas je nejjednodušší možností předání zprávy na jakékoliv místo, kde se člověk nachází, i přes přísně střežené politické hranice.“*⁶⁰ Velmi důležitá vlastnost rozhlasu je ta, že každý jeden posluchač si k obsahu, který zrovna poslouchá, vytváří své vlastní obrazy a představy. Rozvíjíme představivost. Výhoda rozhlasu je v jeho

⁵⁷ SCHELLMANN, B. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba*. Praha: Europa-Sobotáles, 2004. S. 39, ISBN 80-86706-06-0.

⁵⁸ McLUHAN, H.M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. S. 193, ISBN 80-20702-96-2.

⁵⁹ KRAUS, W. *Televize – nový kontinent: Kultura nebo chaos?* Praha: Československá televize, 1991. S. 41, ISBN 80-72171-28-3.

⁶⁰ TAMTÉŽ, S. 41.

mobilitě, dosahu a malých nákladech na vysílání. Jeho rozvoj představuje enormní skok od tištěného média.

Televize představuje ještě závažnější skok ve vývoji, než tomu doposud bylo. McLuhan srovnává zavedení tohoto nového média s písmem, hodinami, s knižiskem nebo elektrickým světlem.⁶¹ Jde o audiovizuální médium, které je velmi dynamické a aktuální. Velmi často je v domácnostech užívána jako tzv. „kulisa“. Televize přináší velké změny do každodenního života, politiky, společnosti a kultury. Na druhé straně se stává také velmi nebezpečným nástrojem. Musíme se zamyslet, zda působí kulturně nebo proti kultuře. „*Manipulativní působení médií však nezůstává u statické imprintace obsahů, jde ještě dále. Pořady typu Big Brother, VyVolení, Největší Čech přecházejí od imprintace myslí mediálními obsahy k programování myšlení a jednání. Pořad divákovi virtuálně vytváří pocit, že rozhoduje (poslal 10 sms a on vyhrál). Neuvědomuje si, že vybral vybraného a jeho pocit rozhodování je jen vytvoření iluze. Větší nebezpečí takových pořadů než v prvoplánovém dekultivačním působení na sociální zrání dětí a mládeže se skrývá v druhoplánovém programování diváků, kdy jsou zbavováni jejich vnitřní svobody.*“⁶²

Televize se stala poměrně levnou a dostupnou záležitostí. Její rozvoj a zpětná působnost na chování člověka a kulturu je hlavním děním, které se nejspíš bude dále dramaticky měnit.

„*Poslech rozhlasu i sledování televize jsou silně ovlivněny dosaženým vzděláním. S růstem vzdělání klesá sledování obou elektronických médií.*“⁶³ Právě televize se postupem času stává jedním z nejnebezpečnějších médií. Vysílané pořady ztrácejí jakoukoliv morálku a etiku, v pořadech se v průběhu celého dne objevují vulgární výrazy, erotika a násilí. Děti tak mohou velmi lehce okoukat praktiky, které jsou v běžném životě tabu. Jsou to opět rodiče nebo jiná autorita, kdo by měl stanovit hranice toho, co je bezpečné sledovat a co již nikoliv. Nicméně elektronická média jsou v dnešní době všudypřítomná a jen velmi obtížně se jim můžeme vyhnout.

Internet je v současné době patrně nejvíce rozebíraným médiem. Stal se neodmyslitelnou součástí životů lidí po celém světě. Má podstatné výhody jako

⁶¹ KRAUS, W. *Televize – nový kontinent: Kultura nebo chaos?* Praha: Československá televize, 1991. S. 43, ISBN 80-72171-28-3.

⁶² SAK, P. *Člověk a vzdělání v informační společnosti.* Praha: Portál, 2007. S. 29, ISBN 978-80-7367-230-0.

⁶³ TAMTÉŽ, S. 140.

nízkonákladové šíření informací a aktuálnost. Původ internetu najdeme v americké armádě, která se v polovině 60. let snažila zjistit způsob, jak propojit armádní počítače na celém území Spojených států amerických za účelem bezproblémové komunikace. První, byť pokusná, síť vznikla v roce 1968. Ve Velké Británii vytvořili malou síť v jedné budově. Díky společnosti ARPA⁶⁴ a financím, které poskytl resort obrany, vznikla první experimentální síť. Síť se od vojenských a vládních účelů dále šířila, roku 1993 byl připojen též Bílý dům. Byl vyvinut WWW⁶⁵ standart a na přelomu 80. a 90. let se zavedl název internet a funguje již převážně pro komerční účely.⁶⁶

Internet se šířil velmi rychle, roku 2002 mělo přístup k internetu již zhruba 620 milionů obyvatel.

⁶⁴ ARPA – Advanced Research Projects Agency – pokusná počítačová síť 4 universit

⁶⁵ WWW – World wide web

⁶⁶ MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. S. 60, ISBN 978-80-7452-002-0

2.4 Masová média a jejich moc

Otázkou, zda existuje nějaký vztah mezi masovými médii a společností, se zabývala už řada odborníků. Stejně jako studií, tak i výsledků studií je opravdu mnoho, já bych zde zdůraznila 3 důležité názory, které prezentuje Kunczik ve své knize *Základy masové komunikace*:

„1. Masovým médiím je přisuzována schopnost urychlit proces modernizace, ať již jako prostředek vzdělávání, nebo jako tzv. mobilizační multiplikátor předávající nové zkušenosti a zvyšující připravenost k inovacím. Proces modernizace tedy začíná komunikací nových myšlenek a informací, které podněcují přání jednat a chovat se novým způsobem.

2. Masová média jsou považována za výsledek hospodářského vývoje a není jim v procesu modernizace přisuzován žádný další význam. Pro tyto nepříliš rozšířené teorie jsou typické ekonomické modely růstu, které médiím žádný další význam nepřikládají.

3. Masová média nejsou považována za prostředek, který by přispíval ke vzdělávání nebo k modernizaci, ale jsou naopak považována za škodlivý element, protože nabízejí „špatné“ názory a zvyšují úroveň hospodářských nároků na nereálně vysokou laťku.“⁶⁷

Masová média se dají lehce využít k manipulaci s lidmi a k využívání jejich potřeb. Individualita jedince se ztrácí, člověku jsou nevědomky podsouvány názory, reklamy a informace, které jsou podsouvány a dalším milionům lidí. Média člověku přinášejí uvolnění, rozptýlení, potěšení a tak utvářejí fiktivní potřeby.

Společně s digitalizací začíná nová éra pro elektronická média. Mohla by být významně posunuta ve vzdělávacích funkcích, nicméně k tomuto posunu může dojít jen tehdy, pokud se bude využívat veřejnoprávních médií a také pracovníků na dostatečné didaktické a zejména pedagogické úrovni. Samozřejmě i řídicí funkce musí zastávat způsobilí pracovníci.⁶⁸

„Používání informačních technologií má v současnosti zásadní význam na vzdělávání. Pomůže nepochybně zkvalitnit a metodicky zmodernizovat i zefektivnit

⁶⁷ KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. S. 38, ISBN 80-7184-13-4X.

⁶⁸ SAK, P. *Člověk a vzdělávání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. S. 145, ISBN 978-80-7367-230-0.

výuku. Představuje atraktivní přístup k poznatkům i dovednostem, které by neznárodně byly jinak těžko dostupné. Zároveň je nutné rozvíjet u žáků kritický vztah k médiím, učit vybírat, třídit a pořádat ohromný rozsah informací, hodnotit, utvářet si vlastní úsudek a na jeho základě jednat. Žáci, zvláště primární a sekundární školy, potřebují více konkrétního a skutečného života, nejen mediální vědění z druhé ruky.⁶⁹

Jak volný čas, tak kulturní život se rychle proměňují společně s komercializací kultury a nástupem kultury masové. Tištěná média ustupují před počítačem a v nové formě se přidávají do multimédií. Současná mládež žije životy, které jsou úzce spjaty s interaktivitou, vizuální zkratkou, hudbou. Média, která nejsou tak jednoduše dostupná a aktuální, musí ustoupit. Například poslech klasického rozhlasu za poslední roky významně poklesl. Jde o celosvětový trend, klasický rozhlas ustupuje před internetovým vysíláním, kde mají lidé k dispozici nepřehledné množství různých stanic různých žánrů.⁷⁰

V dnešní době se objevuje spousta názorů na masová média a masovou kulturu, částí je jednoznačně odmítaná a částí hodnocena pozitivně. Masová kultura je všeobecně přístupná a nabízí se otázka, zda se tím prohlubuje demokratizace či naopak likviduje individualita jedince, svádí k stereotypům a vytváří tzv. davovou mentalitu.

Také se nabízí otázka hodnot. Masová kultura musí být přístupná a srozumitelná každému, a proto zákonitě vychází z té nejnižší úrovně zájmů, vzdělanosti a vkusu. Negativní dopady jsou nevyhnutelné. Nicméně si můžeme sami vybrat a je pouze na nás, zda se necháme ovlivnit či nikoliv.

Masová kultura je kritizována i za to, že jediný její cíl představuje zisk, nikoliv utváření kulturních hodnot. Jde o záležitost oddechovou, svádí nás k pasivitě a odpoutává od vlastních životů do fiktivního světa. Lidé slepě napodobují, co vidí a zejména pro děti je toto velmi nebezpečné. Zobrazovaná brutalita otupuje myšlení a často se pak setkáváme s případy, kdy si dítě chtělo vyzkoušet, jaké to je být „hrdina“ akčního filmu a někomu doopravdy ublížilo.

Z druhého pohledu bývá prosazováno, že masová kultura je zejména prostředek k relaxaci a uvolnění, pomáhá nám se odpoutat od starostí každodenního života. Jak

⁶⁹ SAK, P. *Člověk a vzdělávání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. S. 114, ISBN 978-80-7367-230-0.

⁷⁰ TAMTÉŽ, S. 145.

vidíme, jde o masové kultuře a médiích jen těžko jednoznačně říct, zda jde o věc dobrou či špatnou.⁷¹

2.5 Negativní vliv médií na psychiku

S obrovskou rychlostí a dynamikou se nové komunikační formy rozšířily do našich životů. Stále se zvyšuje jejich vliv, význam i dosah. Zejména rozvoj internetu a tzv. „nových médií“ je viditelný. Děti a mládež se dennodenně setkávají s médii – v rodině, ve volném čase, ve škole. Možnost jejich využívání mají dnes již předškolní děti, prostřednictvím informačních technologií jsou jim dostupné informace o jejich vrstevnících, mohou rozvíjet své koníčky, inspirovat se, vzdělávat se, rozvíjet svou tvořivost či komunikovat například v cizím jazyce. To jsou některé z kladů, my se však budeme zabývat stinnou stránkou věci. Mezi největší problém médií patří propagace negativních jevů - například pozorujeme-li jakákoliv zpravodajství, z většiny jsou nám promítány špatné události, vraždy apod. Dále rozšiřování pornografie a zejména živé zobrazování násilí – akční filmy jsou mezi dětmi, zejména mezi chlapci, velmi populární. Obdivují akční hrdiny, chtějí být jako oni. Nicméně pokud rodiče nechají často své děti podobné filmy sledovat, může se stát, že si budou násilí (ať klasické či sexuální) vyzkoušet ve skutečnosti.⁷²

2.5.1 Vliv rozhlasu

Děti se poslechu radiových stanic věnují jen velmi málo, proto je dopad na jejich psychiku minimální. Ovlivňování hodnot a názorů je nejmenší ze všech médií. Současná mládež se poslechu věnuje o něco více než děti, nicméně rozhlas využívá zejména jako kulisu, zaměřují se na určitý hudební žánr. Vyjma krátkých zpravodajství se zde nevyskytuje v podstatě žádná informační hodnota.

⁷¹ KRAUS, W. *Televize – nový kontinent: Kultura nebo chaos?*. Praha: Československá televize, 1991. S. 106-107, ISBN 80-85005-02-6.

⁷² HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. S. 128-130, ISBN 80-7178-927-5.

Nicméně určité riziko manipulace a ovlivňování zde je, jedná se o reklamy, které jsou často vtíravé a doslova uvíznou v paměti. Jedinec tak může být lehce zmanipulován ke koupi určitého zboží či využití služeb.

2.5.2 Vliv televize

Televize je jedno z nejvýznamnějších médií ovlivňující dětskou psychiku. V dnešní době mají rodiče nedostatek času a raději svému dítěti zapnou televizi, než aby s ním trávili čas aktivně. Mluvíme o „kulturně znevýhodněných dětech“. *„Kulturně znevýhodněným dítětem je dítě televizní, neboť televize poskytuje nové prostředí s nízkou mírou vizuální orientace a vysokou mírou vtaženosti, což dosti znesnadňuje přizpůsobení našemu starému školskému systému.“*⁷³

Riziko vyvstává v momentě, kdy rodiče neregulují, na co se dítě může a nemůže dívat. Pokud sleduje akční film, horor či jiný film s ne příliš hodnotným obsahem, myslí si, že to, co vidí v televizi je samozřejmost. Inspiruje se svými akčními hrdiny a má tendence je napodobovat. Poté může dojít k agresivnímu chování. Blažek⁷⁴ ve své knize *Tváří v tvář obrazovce* uvádí, že nejoblíbenějším žánrem mezi dětmi jsou klasicky líbivé a nenáročné seriály o slavných a bohatých nebo kreslené akční seriály.

*„Všechny postavy v seriálu mají některé rysy schematizované dětské psychiky (naivita vs. poryvy geniality, bezhlavá odvaha vs. lekavost,...). Často se prolínají libovolné kombinace polidštěných zvířátek nebo zvířátek s lidmi, bez ohledu na jejich reálné sociální vztahy. Všechny vlastnosti se stávají odlučitelnými atributy, které jsou zámkou ke gagům. Cokoliv je možno zkřížit s čímkoliv.“*⁷⁵ Dětem je zobrazována pokroucená realita, jsou jim vštěpovány ideály, které jsou mnohdy nedosažitelné. Malé holčičky chtějí ve svých dvanácti letech vypadat jako modelky, malují se a nosí podpatky, jejich životní hodnoty jsou posunuty. V současné době je vyvíjen nátlak být ve všem úspěšný, dobře vypadat, mít hodně peněz. Malí chlapi se zase inspirují akčními hrdiny, jsou ovlivněni brutálními kreslenými pořady, kde se neustále bojuje,

⁷³ McLUHAN, H.M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. S. 10, ISBN 80-20702-96-2.

⁷⁴ BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. S. 138, ISBN 80-85850-11-7.

⁷⁵ TAMTÉŽ, S. 138.

objevují se zde zbraně a násilí a pak mají tendence si toto vyzkoušet ve skutečném životě.

Například organizace Smoke Free Movies⁷⁶ se zabývá problematikou kouření ve filmech. Provádějí jednotlivé studie, které dokazují, že jsou teenageři ovlivňováni v kouření kouřícími herci. Když vidí ve filmu akčního hrdinu s cigaretou v ruce, mají pocit, že je to něco, díky čemu budou sebevědomější a „drsnější“.

Násilí je v televizi prezentováno v průběhu celého dne, týká se to i pořadů pro nejmenší, kde se běžně objevuje šikana, facky a nadávky. Zpravodajství jsou opět plná násilí a stresu, v tzv. „rodinných filmech“ se běžně objevuje sex, pěstní souboje atp. Rvačky jsou zobrazovány jako mužné jednání nebo naopak jako komická situace. Děti se tomu smějí a mají tendence napodobovat.

Děti, kterým nejsou stanoveny hranice a mohou sledovat nevhodné pořady, nevnímají násilí coby něco špatného a zlého, stávají se více agresivními. Uchylují se k sexuálnímu násilí a šikaně. Je všeobecně známým faktem, že děti mají tendenci napodobovat to, co vidí v obrazovce a násilí není výjimkou.

Na druhé straně může zobrazovaná krutost vést ke strachu a bázlivosti, jedinec může být vyděšen, že se s podobným chováním může jednoduše setkat v reálném životě. Mísí se realita a fikce a děti často nejsou schopni rozeznat, co je ještě v mezích a co už ne.

Násilí, které je zobrazováno v masmédiích, formuje ze současné společnosti společnost násilnickou. Kultura nižších vrstev přijímá za svůj prvek tvrdosti, který je prezentován například ve filmech. Za příklad si můžeme dát různé dětské a mladistvé gangy z chudinských čtvrtí, které se často inspiroují filmy právě z toho prostředí a dochází k násilí. Například Postman televizi vnímá jako strašáka, který otrásá základy Evropských národů.⁷⁷

„Častým zdrojem obav bývá představa, že děti nejsou schopny rozlišovat mezi fikcí a faktem a podléhají realisticky zobrazeným fiktivním příběhům, jako by se doopravdy staly či jako by se mohly stát – kritici poukazují na to, že dítě „neví“, že násilné scény odehrávající se v kreslených seriálech nejsou možné. Takový účinek médium skutečně může do určitého věku mít. Výzkum jasně dokazuje, že dostatek

⁷⁶SMOKE FREE MOVIES [online]. Dostupné z: <http://www.smokefreemovies.ucsf.edu/>

⁷⁷ POSTMAN, N. *Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy*. Praha: Mladá fronta, 1999. S. 128, ISBN 80-20407-47-2.

*zkušeností a schopnost rozlišovat mezi jednotlivými typy realismu získává dítě zhruba kolem osmého roku života.*⁷⁸

U násilí, které je zobrazováno ve filmech, záleží na tom, jak je podáno. Zvítězí-li dobro nad zlem, je úloha násilí důležitá. Nicméně stále více přibývá typických akčních filmů, ve kterých se lidé bijí a vraždí pro nic za nic a často zvítězí zločinec. Také musíme brát v potaz to, jak je násilí zobrazeno. Přílišně naturalistické filmy, ve kterých je násilí ukázáno zblízka a do detailu, může psychiku dítěte poškodit více, než to, kde se jím autor nezabývá tolik do detailů.

Zejména dětské publikum je velmi specifické, děti nemají vytvořeny hodnoty, stereotypní reakce, často není v jejich silách odlišit realitu a fikci, zejména proto, že nemají dostatek společenských a životních zkušeností. Pro malé děti je televizní vysílání zdrojem zvukových a obrazových podnětů, fascinuje je, dokáže si udržet pozornost a později pomáhá také při orientaci ve světě. Pro rodiče je snadnější posadit malé dítě k obrazovce a nechat je pozorovat různé pořady, než si s ním dlouhé hodiny hrát a bavit je. Suchý uvádí, že rozhodující pro vnímání televize je věk dítěte, jelikož do tří let života nemůžeme mluvit o tom, že by dítě samostatně využívalo média.⁷⁹

S věkem se zvyšuje účast dětí na sledovaném ději, zhruba od pěti let se projevují mimikou, výkřiky atd.⁸⁰ Feshachová se zabývala experimenty s dětmi ve věku čtyř let. Během experimentu pustili dětem násilný film, ty děti, které uvěřili, že je agresivní scéna opravdová, mnohem agresivněji reagovali.⁸¹ Ve věku šest až osm let dítě již dokáže chronologicky seřadit scény, které shlédlo. Nedává se již tolik vtáhnout dějem, umí je prožívat, ztrácí u televize pojem o čase. V tomto věku je více než důležitý vliv rodičů, kteří by měli se svými potomky o shlédnutých pořadech hovořit a usměrňovat je.⁸² Až ve věku zhruba 11 let se projevuje schopnost celkového porozumění ději, dítě už má svůj názor, hledá různé závěry a řešení, je ovlivnitelné dospělými, kteří jej obklopují, ale zejména vrstevníky ve školním kolektivu. Jedinec si utváří svou pozici ve společnosti, socializuje se a v tom hraje velmi důležitou roli zmíněná televize. Dítě se

⁷⁸ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister a Principal, 2001. S 391, ISBN 80-85947-67-6.

⁷⁹ SUCHÝ, A. *Mediální zlo – mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Praha: Triton, 2007. S. 34-35, ISBN: 978-80-7254-926-9.

⁸⁰ In: SUCHÝ, A. *Mediální zlo – mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Praha: Triton, 2007. S. 34-35, ISBN: 978-80-7254-926-9.

⁸¹ VLASTNÍK, J. *Televizní násilí a zákon: vliv televizního násilí na kriminalitu dětí a mládeže a jeho právní úprava*. Olomouc: Votobia, 2005. S. 65, ISBN 80-7220-245-6.

⁸² TAMTÉŽ, S. 36.

cítí méněcenné a odstrkované, pokud nemá k dispozici stejné televizní programy jako jeho vrstevníci, nemá o čem s nimi komunikovat.⁸³

Proto je důležité dětem televizi úplně nezakazovat, ale rodič či jiná autorita (např. učitel ve škole) by měl stanovit jasné meze, regulovat na co se smí a nesmí dívat a komunikovat s ním o tom, co v televizi viděly. Je podloženo výzkumy, že třináctileté dítě v dnešní době vidělo v TV již 52 000 vražd, přepadení, ozbrojených loupeží a znásilnění a průběrně stráví před televizní obrazovkou 25h týdně.⁸⁴ Tento údaj nám nemusí přijít až tolik enormní, nicméně uvědomme si, že 25h/týdně je čas, který tráví v zaměstnání člověk, jež je zaměstnán poloviční m úvazkem. Také nemůžeme popřít, že násilné scény jsou stále reálnější a drastičtější. Ty pořady, jež byly dříve nedostupné (či dostupně v pozdních hodinách), jsou dnes běžně vysílány též odpoledne a nejsou považovány za škodlivé, neboť tolerance k násilí v televizi a též brutalita scén je vyšší. To, co v minulosti k vyvolání emocí stačilo, dnes nefunguje. Násilí se usadilo coby běžná součást dnešního mediálního světa.

Televize dnes funguje zejména coby prostředek komerce. V současné době usiluje zejména o zisk, o prodejnost. Snaží se uspokojit přání co nejširšího diváckého publika. V dnešní době jsou za divácky nejatraktivnější považovány akční filmy a horory, které jsou dětem běžně přístupné a jsou plné násilí, krve a sexu.

Jak jsme již uvedli, televize se vyskytuje ve většině domácností a v mnoha rodinách je dítě více ovlivněno obrazovkou, než sociálním prostředím, ve kterém vyrůstá. Zejména v posledních letech můžeme sledovat nárůst násilných činů, páchaných dětmi a mladistvými. Otázky ohledně možného ovlivnění a ohrožení vývoje jsou tedy na místě.

⁸³ SUCHÝ, A. Mediální zlo – mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí. Praha: Triton, 2007. S. 36-37, ISBN: 978-80-7254-926-9.

⁸⁴ SUCHÝ, A. Vychovává televize agresory? Psychologie Dnes, 2002. Roč. 8, č. 9. S. 29, ISSN 1211-5886

2.5.3 Vliv počítačových her

Nelze jednoznačně říci, že počítačové hry mají negativní vliv na děti. Samozřejmě záleží na typu hry a době, kterou dítě hraním stráví. Problém je, že dnes tráví děti u počítačových her velmi mnoho času a téměř se nevěnují jiným povinnostem nebo zájmům. Zhruba 80% her je spojeno s agresivitou a zejména mezi chlapci jsou velmi vyhledávané tzv. „střílečky“, které dětem předkládají špatný vzor v chování.

Brutální počítačové hry vyvolávají silné emoce, dítě není schopno se od počítače odpoutat a může vést ke zvýšení agresivního chování. Za příklad si můžeme uvést desetiletého chlapce z Argentiny, který na základě počítačové hry vyvraždil svou rodinu, a nakonec byl zabit svým kamarádem. Chlapci rodiče zakázali hrát počítačové hry, on je ubodal.⁸⁵

V neposlední řadě musíme říci, že brutální a velmi věrohodně propracované počítačové hry mohou vyvolávat ve slabších jedincích stres. Hry mají ponuru atmosféru, hráč může zabít, ale též být zabit. Napětí, lekavé situace, bezmoc a stres jsou věci, které dítě pociťuje, přičemž u každého se dopad hraní her může projevit jinak.

Ve hrách se objevují zombie, kanibalismus, krev, zbraně, bolest. Opět záleží na rodiči nebo jiné autoritě, zda pomůže dítěti uvědomit si, co je realita a co ne a, což je nejdůležitější, zda jej nechá hru vůbec hrát. Například v Německu uvažují o úplném zákazu násilných počítačových her. Poté, co zde sedmnáctiletý Tim Kretschmer zastřelil 15 lidí, se velmi diskutovalo o vlivu her, jejichž stěžejním tématem je násilí. Kretschmer trávil u hraní těchto her velmi mnoho času a po jeho útoku se množí diskuse o úplném zákazu. Psychologové totiž zaznamenávají nárůst závislostí zejména na on-line hrách. Do nich se totiž dítě může ponořit zcela, zapomenout na reálný svět. Průzkum hry World Of Warcraft ukázal, že u ní každý třetí on-line hráč stráví dokonce 5 hodin denně.

Ministryně sociálních věcí Ross Luttmannová navrhla prodej násilných her pouze osobám, které jsou již dospělé. Nicméně zajistit, aby toto pravidlo fungovalo, je velmi složité. Nicméně experti opět upozorňují, že ten zásadní faktor je zde rodina, která má na psychický vývoj svého potomka největší vliv. Nebylo zatím prokázáno, že

⁸⁵ NOVINKY. *Desetiletý ubodal kvůli počítačové hře matku i prarodiče, pak ho zabil kamarád.* [online]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/253424-desetilety-ubodal-kvuli-pocitacove-hre-matku-i-prarodice-pak-ho-zabil-kamarad.html>

násilí v počítačových hrách a médiích obecně má přímou souvislost s agresí a kriminalitou dětí a mládeže, nicméně bylo prokázáno, že děti, které sedí déle u počítačových her, mají ve škole horší výsledky než ostatní.⁸⁶

⁸⁶ ČESKÁ TELEVIZE. *Německo uvažuje o zákazu násilných počítačových her*. [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/48782-nemecko-uvazuje-o-zakazu-nasilnych-pocitacovych-her-pro-deti/>

3 EXPERIMENTÁLNÍ POZNATKY O VLIVU NÁSILÍ V MÉDIÍCH NA NÁSILNÉ CHOVÁNÍ

Vliv násilí v médiích na psychiku dětí se zkoumá neustále a zatím nikdo nepřišel s žádným jednoznačným výsledkem. Většina těchto výzkumů byla prováděna v USA, v České republice se vyskytují zřídka, toto téma je zde spíše diskutováno a to jak odborníky, tak laiky.

„Vztah mezi násilím v médiích a skutečnou agresivitou diváků je tvořen, jak jsme se již zmínili v předešlých kapitolách, více proměnnými, než kolik je možné ve výzkumech zachytit.“⁸⁷

3.1 Krátkodobý vliv

Bandura zkoumal dětskou agresi, která byla osvojena díky pozorování interakcí jiných modelů. V tomto případě byla použita velká plastová nafukovací panna, označovaná Bobo. Hračka vypadala jako klaun s velkýmnosem, byla ve spodní části vyvážena tak, že pokud se převrátila, opět se samovolně vyzvedla do předchozí polohy.

První studie se účastnila dospělá žena, která seděla na panně a velmi agresivním způsobem ji palicí tloukla do hlavy, do nosu, kopala do ní tak, že se Bobo posouvala po místnosti. Poté si děti mohli hrát své vlastní hry, avšak po chvíli byly donuceny přerušit hru a přijít do místnosti s pannou. Jejich chování bylo velmi podobně agresivní a brutální, jako to, které předvedla žena před nimi. Bandura tudíž tvrdí, že se násilí může dítě naučit právě pozorováním určitého modelu.⁸⁸

Jsou to právě malé děti, na které teorie nápodoby působí zejména. Nejsou schopny odlišit realitu kolem sebe od toho, co jim je předloženo médii. Děti si také neuvědomují, jaké důsledky má jejich chování. Jako další z příkladů si můžeme uvést

⁸⁷ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 100, ISBN 80-9026-141-8.

⁸⁸ TAMTÉŽ, S. 54-55.

dvě desetileté dívky z Velké Británie, které týraly a následně zavraždily batole. Inspirací jim byl hororový film Hračka 3.⁸⁹

Jako další příklad poslouží dva chlapci ze Spojených států amerických, kteří ukončili své životy zbraní, když napodobovali hru „ruská ruleta“. Tuto hru viděli v televizi, událost by se zřejmě nestala, kdyby jim nebyla poskytnuta mediální předloha. Nicméně Čermák upozorňuje, že se ve většině případů jednalo již o agresivní jedince a nejspíš by něco podobného stejně spáchali.⁹⁰

Nicméně experiment s plastovou nafukovací pannou Bobo, nebyl jediný. Bandura se dále snažil dokázat, že úplně stejného efektu můžeme docílit, necháme-li děti sledovat podobně násilnou scénu například v televizi. Byly předvedeny dva modely – v jednom byl za agresivní chování jedinec potrestán a ve druhém odměněn. Model, ve kterém byl jedinec potrestán, děti napodobovaly v mnohem menší míře, než ten, kde byl odměněn. Dále jim byla promítnuta scéna, ve které se násilí objevovalo a další, ve které nebylo vůbec. Děti, které shlédly nenásilnou scénu, se chovaly méně agresivně. Bandura také zjistil, že pozorováním násilí si děti v krátké době osvojily nové způsoby agresivního zacházení.⁹¹

Další průzkum provedl Josephson⁹². Shromáždil dvě skupiny chlapců – jedna skupina byli žáci prvního stupně základní školy a druhá skupina byli žáci druhého stupně. Skupiny byly promíchány, jedné byl puštěn film s agresivními scénami, ve kterém jednající osoby komunikovaly pomocí krátkovlnné vysílačky. Druhé skupině byl puštěn film bez jakéhokoliv násilí.

Po filmu se chlapci účastnili rozhovoru, tazatel chvíli používal vysílačku a chvíli mikrofon. Po skončení interview byli chlapci posláni hrát hokej a bylo jim monitorováno chování. Očekávaný výsledek byl ten, že chlapci, kteří se účastnili násilného filmu a interview s vysílačkou, se budou během hry chovat agresivněji, jelikož vysílačka měla sloužit jako kód, který oživí násilný scénář z televize. To se potvrdilo, nicméně jen u chlapců, které již předem učitel hodnotil jako agresivní.

⁸⁹ VLASTNÍK, J. Televizní násilí a zákon: vliv televizního násilí na kriminalitu dětí a mládeže a jeho právní úprava. Olomouc: Votobia, 2005. S. 73, ISBN 80-7220-245-6.

⁹⁰ ČERMÁK, I. Lidská agrese a její souvislosti. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 90, ISBN 80-9026-141-8.

⁹¹ TAMTÉŽ, S. 55.

⁹² TAMTÉŽ, S. 94

„Predispozice k agresivnímu jednání je významným faktorem v podněcování nebo tlumení agrese televizního diváka.“⁹³

3.2 Dlouhodobý vliv

Rozsáhlým a velmi zajímavým výzkumem, který se pokoušel o potvrzení spojitosti mezi stráveným časem u TV v adolescentním věku a brzké dospělosti a možností výskytu agresivních útoků na jiné osoby, je experiment Johnsona. On a vědci z newyorského Státního psychologického institutu po dobu sedmnácti let sledovali 707 rodin, ve kterých se vyskytovalo dítě ve věku 1-10 let. Všechny rodiny byly náhodně vybrané.

Rodiny musely vyplnit dotazníky a poskytnout interwiev v letech 1975 – 1983. Roku 2000 byly posbírány poslední data. Výsledky ukázaly jasné rozdíly mezi pohlavím a přímou souvislost násilného jednání a času stráveného u televize. Vědci tedy vyvozují, že sledování násilí způsobuje agresivní chování a jeho růst a dále, že násilní jedinci jasně preferují agresivní pořady. Čermák říká: *„Je zřejmé, že násilí v televizi může přispívat k růstu agrese jedince. Avšak podmínky, za nichž se tak děje, jsou přinejmenším velmi nejasné. Přímou příčinnou souvislost mezi násilím v televizi a skutečným násilím lze vyloučit.“⁹⁴*

⁹³ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. S. 94, ISBN 80-9026-141-8.

⁹⁴ TAMTÉŽ, S. 105.

4 ÚVAHY O PREVENCI

V dnešní době je prakticky nemožné se vlivu médií vyhnout, nicméně můžeme se alespoň pokusit, nastínit výčet určitých pravidel a doporučení. Jak jsme zjistili pomocí výsledků z experimentů a poznatků z předchozích kapitol, účinek působení médií na dětskou psychiku je kromě psychického zdraví závislá též na vlivu jeho okolí. Škola a zejména rodina by se měly snažit o eliminaci negativního působení médií. Důležité je, aby byly dítěti vytvořeny podmínky ke správnému a kvalitnímu využití volného času, měly by být vedeny ke vzdělávání, zdravému stylu života a též mediální gramotnosti.⁹⁵

Naučit mediální gramotnosti znamená, že by děti měly umět užívat média a porozumět jim. Zejména důležité je upozornění na to, že na ně určité pořady a určité prostředky mohou mít negativní vliv a mohou pro ně být nebezpečné. Nutno podotknout také rodičovský příklad, tzn. jaké zvyky v domácnosti dítě pozoruje. „*Vliv médií na děti a mládež je mnohem méně významný než vliv živých lidí, s nimiž děti a mládež tráví volný čas.*“⁹⁶

Musíme tedy naučit děti porozumět masovým médiím, abychom jim umožnili být k nim kritičtí a umět naložit s přijatými informacemi, zajistit, aby děti sledovaly pořady, které jim prospívají, ale zároveň je nechat, aby se naučily samy si správně vybírat. Zejména menší děti se dají lehce strhnout tím, co sledují v televizi, proto je důležité naučit je brzy inteligentnímu, kritickému myšlení a diváctví.

Televize by také neměla být součástí ložnice, jelikož je to prostor k odpočinku a bylo dokázáno, že sledování TV před spaním ovlivňuje zdravý spánek.

Neměly bychom děti ochuzovat o skutečné zážitky, v televizi a na internetu si mohou dohledat mnoho zajímavých a užitečných informací, nicméně osobní prožitek je mnohonásobně účinnější. Dítě potřebuje mít jistotu, že je opravdovou součástí reálného světa. Denní norma sledování TV by neměla být více než 2 hodiny, přičemž malým dětem cíleně vybíráme pořady a starší se snažíme stále více vést k tomu, aby si samy zodpovědně a rozumě určovaly pořady, filmová představení, počítačové hry či navštívené webové stránky. Při nejlepším sledujeme pořady společně s dítětem.

⁹⁵ ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995. S. 16, ISBN 80-7178-084-7.

⁹⁶ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládeže a delikvence*. II. vydání, Praha: Portál, 2003. S. 105, ISBN 80-7178-771-X.

Důležité jsou též rodinné dny bez televize a zájmové kroužky. Dítě potřebuje dny, kdy televize zůstane zcela vypnutá a účastní se pouze dění ve skutečném světě. Vliv rodiny, učitelů a vrstevníků je velmi důležitý.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části práce zkoumáme, jak média ovlivňují myšlení a psychiku dětí a jak spoluvytvářejí osobnost náctiletých. Jako cíl výzkumu bylo zhodnocení, jak souvisí doba strávená u jednotlivých médií a chování dětí.

Zvolen byl kvantitativní výzkum pomocí dotazníku, který byl zaměřen na rodiče žáků prvního stupně, konkrétně dětí starých 6-12let. Snažili jsme se získat určitý přehled o tom, jakou formu zábavy děti v tomto věku preferují, jak s tím souvisí vzdělání rodičů, jakým způsobem umí využívat současná média a do jaké míry se nechávají ovlivňovat. Také jsme se snažili zjistit názor rodičů na média a chování svých potomků.

Dotazníky byly umístěny na dětské lékařské středisko, konkrétně k MUDr. Jitce Fabiánové, která je s rodiči vyplňovala osobně, a následně byly připraveny k vyzvednutí. Nemohlo tudíž dojít ke ztracení během doručení poštou či k nesmyslným odpovědím, jako tomu může být u internetových dotazníků.

Výzkum byl proveden na dětském lékařském středisku, Praha 3.

5.1 Cíl a hypotézy výzkumu

Dotazník je sestaven tak, aby nenaváděl rodiče ke zkresleným odpovědím, vyvozujeme jednoznačné výsledky.

Předpokládáme určité rozdíly mezi zájmy dívek a chlapců. Chlapci v tomto věku obecně více tíhnou k počítačům a sportu, kdežto dívky spíše k četbě a přátelům. Také čas strávený s médii a zejména to, k čemu děti média využívají, velmi ovlivní jejich chování a socializaci. Určitou váhu může mít také vzdělání rodičů či sociální zázemí.

Za cíl klademe průzkum mínění, jak média ovlivňují myšlení a psychiku dětí a jak dotvářejí jejich hodnoty. Budeme prověřovat následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Více než 50% dětí tráví u internetu více jak 1h denně.

Hypotéza č. 2: Více než 50% dětí využívá sociální síť Facebook.

Hypotéza č. 3: Více než 50% rodičů si myslí, že média negativně ovlivňují jejich děti.

Hypotéza č 4: Více než 50% dětí dává přednost akčním filmům.

5.2 Charakteristika výzkumu a postup

Vyplnění dotazníku netrvá více než 10 minut, bylo tak učiněno proto, aby délka respondenty neodradila a co nejvíce dotazníků bylo vyplněno až do konce. Dotazník je sestaven z 18 otázek a je zaměřen na rodiče dětí ve věku 6-12let. Jsou zde obsaženy otevřené i uzavřené otázky.

Výzkum zahrnuje 90 respondentů, jako výhodu můžeme považovat to, že na něj byly vynaloženy minimální finance a v krátké době bylo možné získat velké množství odpovědí.

Otázky, které jsou předloženy v další podkapitole, dopomohly k získání informací o vztahu dětí k médiím a zejména o tom, do jaké míry se médii nechají ovlivnit. Důležité bylo, aby odpovědi byly pravdivé, nicméně paní doktorka nám sdělila, že někteří rodiče mají tendence své děti „ochraňovat“ a tak neříkají úplnou pravdu například o problémovém chování. Pro každou matku je jejich potomek ztělesněním dobra. Nicméně se dozvídáme zajímavé výsledky a můžeme říci, že přesně k takovým byla celá práce směřována.

5.3 Dotazník

Autor: Karolina Fabiánová, 3. ročník oboru Sociální a mediální komunikace na Univerzitě Jana Amose Komenského.

1. Pohlaví mého dítěte:

- a. Dívka
- b. Chlapec

2. Počet dětí ve věku 6-12let v mé domácnosti:

3. V domácnosti máme:

- a. Počítač
- b. Počítač s internetem
- c. Televizi
- d. Televizi kabelovou/ satelit
- e. DVD přehrávač/ video
- f. Herní konzole (xbox apod.)

4. Mé děti ve věku 6-12let ve volném čase:

- a. Sledují televizi
- b. Surfují po internetu
- c. Sledují filmy na DVD/ video
- d. Hrají počítačové hry/ hry na herních konzolích
- e. Sportují
- f. Tráví čas s přáteli venku
- g. Čtou (kniha, časopis apod.)

5. Denně mé děti ve věku 6-12let surfují po internetu (zhruba):

- a. 0-1 hodina
- b. 1-3 hodiny
- c. 3-5 hodin
- d. 5 a více hodin

6. Denně mé děti ve věku 6-12let sledují televizi (zhruba):

- a. 0-1 hodina
- b. 1-3 hodiny
- c. 3-5 hodin
- d. 5 a více hodin

7. Nejoblíbenější webové stránky mých dětí ve věku 6-12let jsou:

8. Mé děti ve věku 6-12let mohou sledovat TV či být na počítači:

- a. Do 19h
- b. Do 20h
- c. Do 21h
- d. Déle než do 21h

9. Na TV se mé děti ve věku 6-12let dívají:

- a. Spíše sami
- b. Spíše se sourozencem (-ci)
- c. Spíše s matkou
- d. Spíše s otcem

10. V TV dávají mé děti ve věku 6-12let přednost:

- a. Pohádkám
- b. Akčním filmům
- c. Přírodopisným pořadům
- d. Hudebním kanálům
- e. Sportovním přenosům
- f. Hororům

11. Počítač mé děti ve věku 6-12let využívají zejména:

- a. K hraní počítačových her
- b. Ke sledování filmů/ seriálů
- c. K chatování s přáteli
- d. K počítačové výuce (např. angličtina, matematika apod.)

12. Vztah mých dětí ve věku 6-12let a jejich vrstevníků je:

- a. Pozitivní, má mnoho přátel
- b. Spíše pozitivní, má několik přátel
- c. Spíše negativní, má 1-2 přátele
- d. Nevím

13. Necháávají se mé děti ve věku 6-12let ovlivňovat známými osobnostmi?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

14. Napodobují mé děti ve věku 6-12let to, co vidí v médiích (počítačové hry, filmy)?

- a. Ano
- b. Ne
- c. Nevím

15. Mají mé děti ve věku 6-12let problémy s chováním?

16. Nejvyšší dosažené vzdělání matky:

- a. Základní
- b. Vyučena
- c. Středoškolské/ s maturitou
- d. Vysokoškolské

17. Nejvyšší dosažené vzdělání otce:

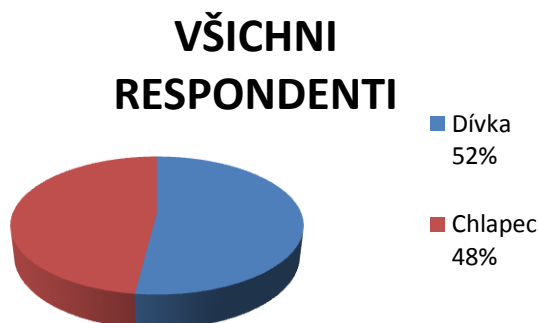
- a. Základní
- b. Vyučen
- c. Středoškolské/ s maturitou
- d. Vysokoškolské

18. Podle mě ovlivňují média dětskou psychiku:

- a. Pozitivně, vzdělává je a rozvíjí komunikaci
- b. Spíše pozitivně, mohou se leccos dozvědět
- c. Spíše negativně, ukazují mnoho věcí, co by děti neměli ještě vidět a znát
- d. Negativně, násilí, sex apod. v médiích ohrožují jejich psychický vývoj

5.4 Výsledky výzkumu

Otázka č. 1: Pohlaví mého dítěte

Zdroj: Vlastní šetření

Nadpoloviční většina dotazovaných má dceru. 48% respondentů má syna, odpovědi jsou téměř vyrovnané, proto se nestane, že by v odpovědích příliš převládalo jedno pohlaví a mělo by to vliv na výsledky dotazníku.

Otázka č. 2: Počet dětí ve věku 6-12let v mé domácnosti

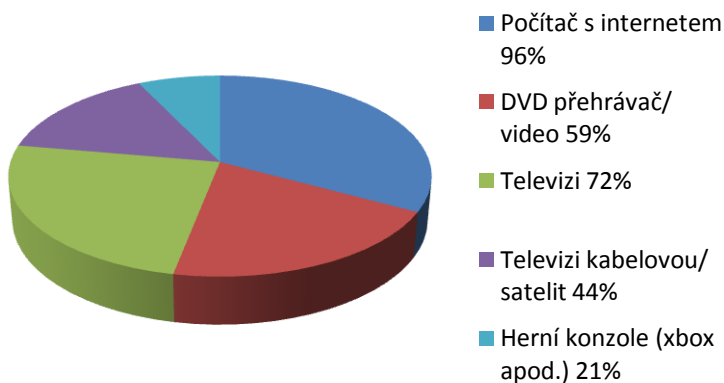

Zdroj: Vlastní šetření

Z grafu vyplývá, že nadpoloviční většina respondentů má pouze jedno dítě ve věku 6-12 let. 31% respondentů má 2 děti v tomto věku a pouze 11% 3 děti. Větší počet nebyl v dotazníku zaznamenán.

Otázka č. 3: V domácnosti máme

VŠICHNI RESPONDENTI

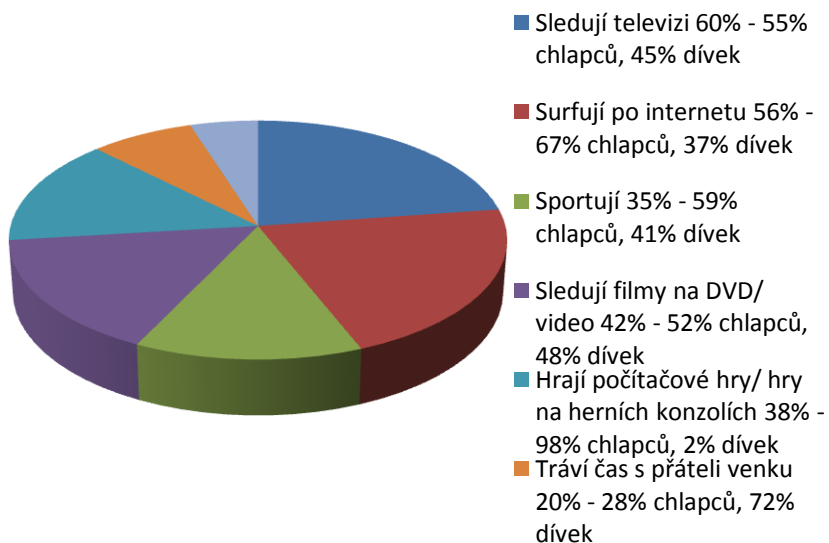

Zdroj: Vlastní šetření

U této otázky byla možnost zvolit více než jednu odpověď. Vyvozujeme, že téměř každá domácnost má přístup k internetu, většina domácností vlastní televizor. Dnešní děti se tudíž v podstatě nemohou vlivu médií vyhnout.

Otázka č. 4: Mé děti ve věku 6-12let ve volném čase

VŠICHNI RESPONDENTI

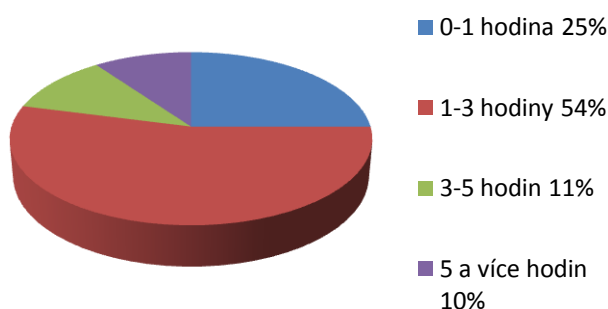

Zdroj: Vlastní šetření

U této otázky byla možnost zvolit více než jednu odpověď. Dále jsme rozvinuli odpovědi na dělení mezi chlapce a dívky. Obecně se dá soudit, že chlapci se více věnují počítačům a počítačovým hrám, dívky spíše vyhledávají společnost svých přátel. Obecně je z tohoto grafu patrné, že média jsou více využívány chlapci.

Otázka č. 5: Denně mé děti ve věku 6-12let surfují po internetu (zhruba)

VŠICHNI RESPONDENTI

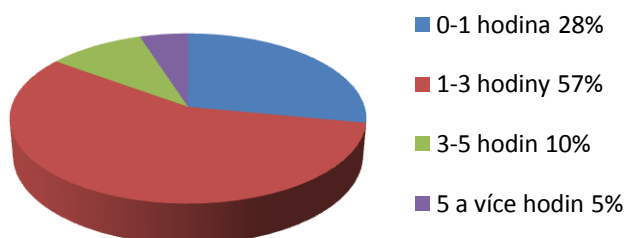

Zdroj: Vlastní šetření

Pouze 25% respondentů uvedlo, že jejich potomek tráví u internetu maximálně 1 hodinu. Všichni ostatní uvedli, že se jedná o 1 a více hodin. Když se pozastavíme nad tím, že dítě chodí do školy a má určité koníčky, jedná se o velmi mnoho času za jeden den.

Otázka č. 6: Denně mé děti ve věku 6-12let sledují televizi (zhruba)

VŠICHNI RESPONDENTI

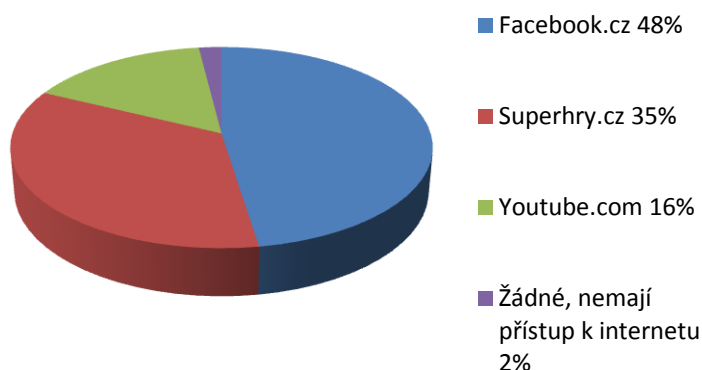
Zdroj: Vlastní šetření

Z tohoto grafu vyvozujeme, že opět pouze necelých 30% dětí tráví u televize minimum času, všichni ostatní TV sledují 1 a více hodin. Pokud tuto odpověď

propojíme s výsledky předchozího grafu a představíme si, že tráví za jeden den čas u televize i u internetu, musíme se pozastavit nad tím, zda dnešní děti dělají ve volném čase něco jiného, než že se věnují médiím.

Otázka č. 7: Nejoblíbenější webové stránky mých dětí ve věku 6-12let jsou

VŠICHNI RESPONDENTI

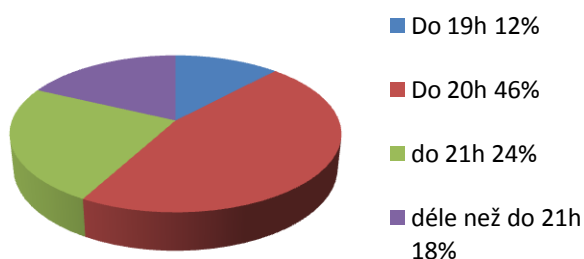

Zdroj: Vlastní šetření

Otevřená otázka, respondenti mohli sami zapsat odpověď. Většina dívek využívá Facebook (72% oproti 23% chlapců), naopak Superhry a Youtube více využívají chlapci (Superhry 89% chlapců a Youtube 64%). Opět se dá vyvodit, že dívky se snaží více vyhledávat kontakt s přáteli, zatímco chlapci více tíhnou k počítačovým hrám či sledování videí.

Otázka č. 8: Mé děti ve věku 6-12let mohou sledovat TV či být na počítači

VŠICHNI RESPONDENTI

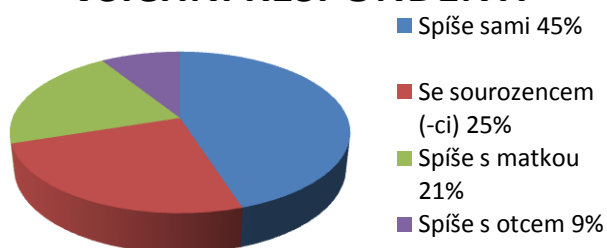
Zdroj: Vlastní šetření

U této otázky je patrné, že pouze minimum dětí má možnost sledovat TV či počítač pouze do 19h. 88% respondentů uvádí, že nechá svou dceru/syna u TV/počítače

do 20h a déle. Nicméně MUDr. Jitka Fabiánová, u které byly dotazníky umístěny, uvádí, že rodiče nechtějí působit nezodpovědně a často u této otázky zaváhali a nakonec uvedli méně „pohoršující“ odpověď. Proto je třeba tyto výsledky brát s lehkou rezervou.

Otázka č. 9: Na TV se mé děti ve věku 6-12let dívají

VŠICHNI RESPONDENTI

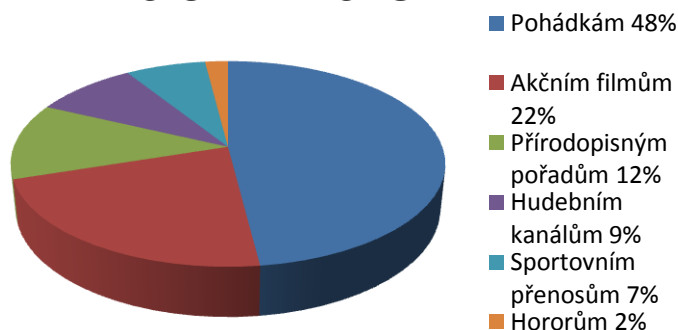

Zdroj: Vlastní šetření

Téměř polovina respondentů uvádí, že jejich děti v takto nízkém věku mohou sledovat TV sami. Zarážející je, že pouze 9% respondentů uvádí, že se jejich dcera/syn dívá na televizi s otcem.

Otázka č. 10: V TV dávají mé děti ve věku 6-12let přednost

VŠICHNI RESPONDENTI

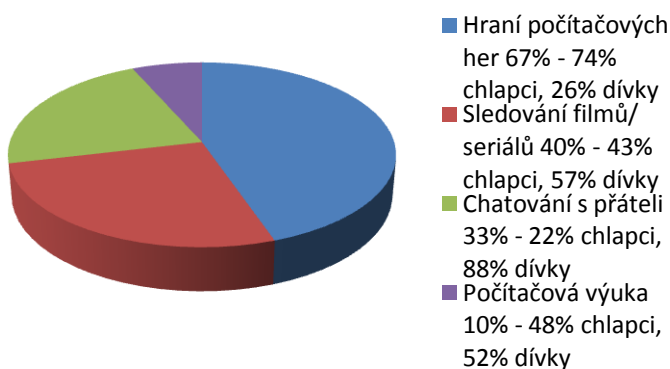
Zdroj: Vlastní šetření

V tomto případě dávají pohádkám přednost dívky (celých 71%), akčním filmům naopak v drtivé většině chlapci (92%). Přírodopisné pořady více sledují dívky (66%), hudební kanály takéž (64%), sportovní přenosy chlapci (93%) a horory chlapci (61%).

Nicméně můžeme být spokojeni, že jen nepatrný počet rodičů nechá své potomky sledovat horory a většina z nich má rádo pohádky.

Otázka č. 11: Počítač mé děti ve věku 6-12let využívají zejména

VŠICHNI RESPONDENTI

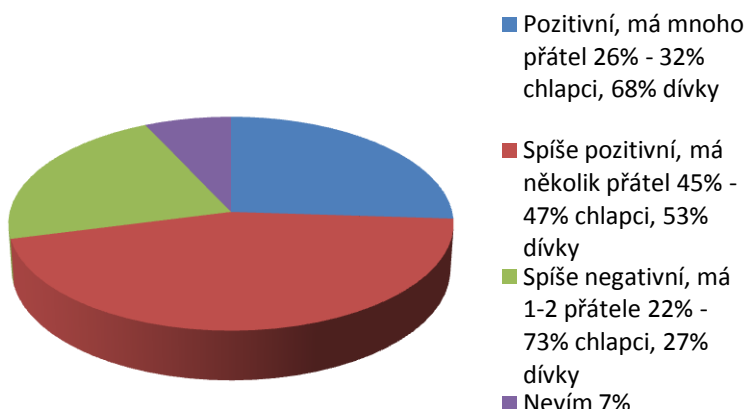

Zdroj: Vlastní šetření

Odpovědi jsme rozvinuli na rozdělení mezi chlapce a dívky. Obecně jsme se dozvěděli, že chlapci více tíhnou k hraní počítačových her a sledování filmů, kdežto dívky v drtivé většině využívají počítač ke komunikaci s přáteli. K počítačové výuce se počítač využívá minimálně.

Otázka č. 12: Vztah mých dětí ve věku 6-12let a jejich vrstevníků je

VŠICHNI RESPONDENTI

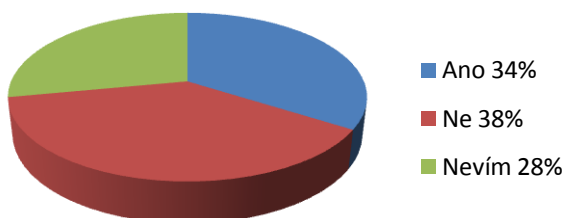

Zdroj: Vlastní šetření

Z textu vyplývá, že dívky mají lepší vztahy s přáteli, než chlapci. Můžeme to přisuzovat tomu, že mají tendenci být více v kontaktu (viz. otázka č. 4 a č. 7), kdežto chlapci se věnují zejména počítačovým hrám či sledování televize. Tento výsledek může mít velký vliv na jejich budoucí vývoj a na rozdíly v chování a socializaci chlapců a dívek v pozdějším věku.

Otázka č. 13: Nechávejí se mé děti ve věku 6-12let ovlivňovat známými osobnostmi?

VŠICHNI RESPONDENTI

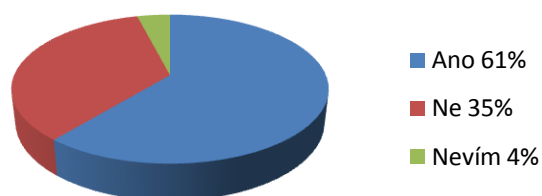
Zdroj: Vlastní šetření

V případě této otázky jsou odpovědi velmi vyrovnané, je vidět, že rodiče moc nesledují idoly svých dětí. Nicméně celých 69% dotazovaných, kteří odpověděli „ano“,

mají dívku. Můžeme z toho vyvodit, že se v dnešní době malé holčičky nechávají čím dál dříve a čím dál více ovlivňovat známými modelkami a herečkami, zejména co se týče vzhledu. Chlapci obecně spíše napodobují akční hrdiny či sportovce.

Otázka č. 14: Napodobují mé děti ve věku 6-12let to, co vidí v médiích (počítačové hry, filmy)?

VŠICHNI RESPONDENTI

Zdroj: Vlastní šetření

Tyto odpovědi jsou rovnoměrně rozloženy mezi chlapce a dívky. Kladná odpověď obsahuje 49% chlapců a 51% dívek, záporná 48% dívek a 52% chlapců.

Otázka č. 15: Mají mé děti ve věku 6-12let problémy s chováním?

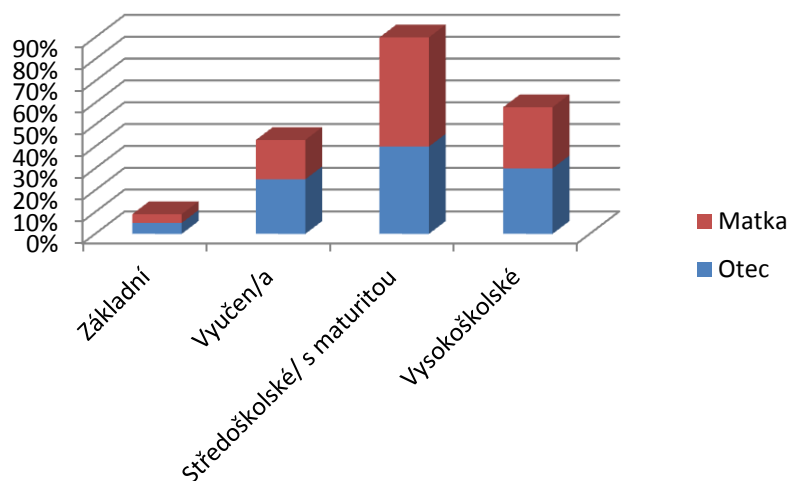
Tato otázka byla otevřená, respondenti mohli sami odpovědět, co si myslí a jaké problémy jejich děti mají. Odpovědi byly následující:

- 1. ADHD, poruchy pozornosti, problémy se spánkem po delším hraní na PC – 32x**
- 2. Hyperaktivita, problémové chování, občasná agresivita a výbušnost – 18x**
- 3. Vážné problémy se nevyskytují, ale je obtížné donutit dítě, aby věnovalo pozornost něčemu jinému, než počítači/televizi – 24x**
- 4. Žádné problémy nebyly zaznamenány – 45x**

Z těchto odpovědí je patrné, že média mají určitě na dětskou psychiku vliv. Jde zejména o počítač, který odvádí pozornost a děti mají problémy se soustředit na cokoli

jiného. Respondenti mohli napsat libovolně dlouhý výčet problémů, toto je shrnutí uvedených.

Otázka č. 16+17: Nejvyšší dosažené vzdělání matky/otce

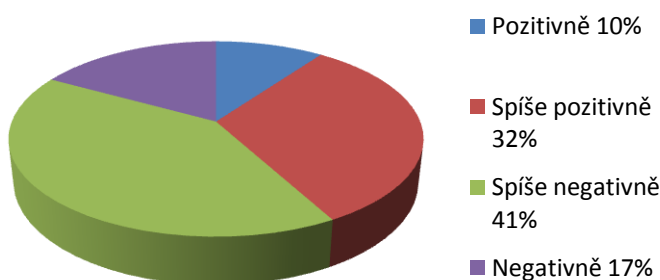
Zdroj: Vlastní šetření

Tato otázka byla propojena s ostatními a zjistili jsme, že děti vysokoškolsky vzdělaných rodičů tráví více času u počítače a televize. Vyvozujeme tak z toho, že vysokoškolsky vzdělaní jedinci mají časově náročnější zaměstnání a nemají na své potomky dostatek času.

Další zajímavý výsledek je ve vztahu k jedincům s nižším vzděláním – u těch bylo zjištěno, že nemají o svých potomcích takový přehled a méně ovlivňují to, na co se jejich děti v televizi dívají či jaké webové stránky navštěvují. Soudíme tak z toho, že lidé s nižším vzděláním si tolik neuvědomují, jaká rizika mohou média přinést a považují je pouze za zdroj zábavy a relaxace.

Otázka č. 18: Podle mě ovlivňují média dětskou psychiku

VŠICHNI RESPONDENTI

Zdroj: Vlastní šetření

Z tohoto grafu je jasně patrné, že více než polovina respondentů si myslí, že média děti v nízkém věku ovlivňují spíše negativně, zobrazované násilí či sex může mít vážný dopad na jejich psychiku. Zkoumali jsme, jak tato otázka souvisí se vzděláním rodičů a bylo zjištěno, že 74% respondentů, kteří odpověděli, že média ovlivňují pozitivně, mohou rozvíjet komunikaci a vzdělávat, mají vzdělání středoškolské a nižší, kdežto 83% respondentů, kteří odpověděli, že média ovlivňují negativně, měli vzdělání vysokoškolské. Vyvozujeme z toho tedy, že vzdělanější lidé mají větší přehled o tom, co je v dnešní době v médiích prezentováno a s jakými riziky se mohou jejich potomci setkat.

5.5 Interpretace výsledků a vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1: Více než 50% dětí tráví u internetu více jak 1h denně. Hypotéza byla potvrzena, 75% dětí tráví u internetu 1 a více hodin denně.

Hypotéza č. 2: Více než 50% dětí využívá sociální síť Facebook. Hypotéza byla vyvrácena, pouze 48% respondentů uvedlo, že jejich dcera/syn využívá běžně sociální síť Facebook.

Hypotéza č. 3: Více než 50% rodičů si myslí, že média negativně ovlivňují jejich děti. Hypotéza byla potvrzena, 58% respondentů uvedlo, že podle nich média ovlivňují dětskou psychiku negativně.

Hypotéza č. 4: Více než 50% dětí dává přednost akčním filmům. Hypotéza byla vyvrácena, pouze 22% dětí rádo sleduje akční filmy.

Dotazníku se zúčastnilo celkem 84 respondentů, nadpoloviční většina, celých 52% hodnotilo svou dceru a 48% syna. Vyvozujeme, že přístup k internetu má v dnešní době téměř každá domácnost, televizor také. Je proto velmi složité uchránit děti před vlivem médií. Stejně tak z důvodu, že rodiče nemají na své děti příliš času a téměř polovina jich může sledovat televizi o samotě a déle než do 20h.

Také bylo zjištěno, že rodiče ve snaze nepůsobit nezodpovědně lehce zkreslují své odpovědi zejména u otázky, do kolika hodin jejich děti mohou sledovat TV či být na počítači. Paní doktorkou bylo sděleno, že většina dětí má televize a počítače ještě ve svých pokojích, proto mají v podstatě neomezený přístup k informacím a médiím. Tento fakt by neměl být ignorován, není správné, aby děti v tak útlém věku usínali u puštěné televize či mohli nerušeně využívat svůj počítač. Rodiče by si měli uvědomit, že musí stanovit hranice a naučit je přijímané informace správně zhodnocovat.

72% dívek využívá nejvíce ze všeho počítač k sociální síti Facebook. I zde by měl probíhat určitý dohled rodičů, neboť malé děti si ještě neuvědomují, jak nebezpečné může být sdílet osobní informace a fotografie. 89% chlapců tráví volný čas u webové stránky superhry.cz, což také může být problém, jelikož se zde nacházejí i brutální či erotické hry a kdokoliv se k nim může dostat. Stejně tak tomu je u filmů, 92% chlapců dává přednost akčním filmům a 72% dívek pohádkám. Vyvozujeme tedy, že dívky se již od útlého věku snaží více socializovat a netíhnou k agresivnímu chování tolik, jako chlapci. Ti mají často tendence napodobovat právě to, co viděli v počítačové hře či akčním filmu.

Předpokládali jsme určitě rozdíly mezi vlivem na dívky a chlapce a opravdu tomu tak je, dívky média využívají spíše ke komunikaci s přáteli, kdežto chlapci k hraní her. To má za následek, že dívky mají obecně více přátel, než chlapci, což by mohlo mít negativní dopad na jejich pozdější vývoj. 74% rodičů tvrdí, že má jejich potomek problémy s chováním, pokud tráví u počítače/televize více času. Uvedeny byly poruchy pozornosti, problémy se spánkem, občasná agresivita a výbušnost. Rodiče se shodují na tom, že je těžké donutit dítě, aby věnovalo pozornost něčemu jinému. Četba se u těchto jedinců vyskytuje minimálně, a tak je jasně patrné, že média určitě na psychiku vliv mají.

Zjistili jsme, že rodiče s vyšším vzděláním jsou často více zaměstnaní, a tak volí pro své děti pasivní formu odpočinku. Posadit je k televizi je pro unaveného rodiče

jednodušší, nicméně to není správně a měli bychom se snažit najít svým dětem vhodné koníčky. Vzdělání se odrazilo i v regulaci informací, lidé s nižším vzděláním méně ovlivňují to, na co se jejich děti dívají, soudíme tak z toho, že si dostatečně neuvědomují, jaká rizika jsou zde schována.

Když jsme se dotázali na názor na vliv médií, celých 74% respondentů se shodlo, že média ovlivňují dětskou psychiku negativně. Myslí si, že se zde v nevhodné časy příliš objevuje sex, násilí, vulgarismy apod. 26% respondentů se domnívá, že média mohou být samozřejmě i přínosem, mohou vzdělávat a rozšiřovat všeobecný přehled.

Obecně se dá ze zjištěných odpovědí soudit, že média jsou v přijatelné míře bezpečná, avšak nesmíme děti nechávat úplně samotné, aby vybírali, na co se chtějí dívat či jaké hry chtějí hrát. Musí zde být určitá kontrola, rodiče musí své potomky vést ke správnému využívání a zpracovávání informací.

ZÁVĚR

Bakalářská práce měla za úkol nastínit, jak média mohou měnit pohled na svět a chování dětí a mladistvých. Ovlivňují jejich myšlení, chování a pokrucují jejich názory a postoje. Média mají schopnost též vzdělávat, rozšiřovat obzory, dítěti předkládají hodnoty a normy, které mu pomáhají se začlenit mezi své vrstevníky a obecně do určité společnosti. Nicméně ve věku 6-12let, což je právě období, kterému se tato práce věnuje nejvíce, jsou děti nejovlivnitelnější, protože stále nejsou úplně schopni rozlišit fikci, kterou zhlédnou na obrazovce či monitoru počítače a realitu. Plná funkce tyto dvě věci rozlišovat se rozvíjí až kolem osmého roku věku.

V současné době se každý den setkáváme s nepřehledným množstvím médií, ať už tištěných či digitálních, získáváme z nich informace z různých koutů světa a oblastí života. Každý jedinec má právo si vybrat z toho, co ho zajímá a jak se jimi nechá ovlivnit. U dětí takto nízkého věku je zvýšené riziko ovlivnění, proto je velmi důležité, aby byly nasměrovány správnou cestou, jak tato média využívat. Je to zejména rodina, která by měla umět stanovit svému potomkovi hranice, co je normální a co už ne. Je více než důležité, aby děti byly vedeny ke správnému využívání získaných informací, neboť jsou velmi ovlivnitelní tím, co vidí a také svými vrstevníky. Rodiče jsou zodpovědní za to, aby pomohli vybrat správné aktivity pro volný čas. Pokud tak neučiní, může se stát, že jedinec tráví mnoho svého volného času u televize či počítače, dostane se k věcem a informacím, které by pro něj měly být nepřístupné, nebo ho můžou poškodit a to zejména psychicky. Dítě se stává labilnější a zejména v pozdějším věku se to může nevhodně projevit.

Jak bylo zjištěno i pomocí výzkumu v této bakalářské práci, nechávají se děti často strhnout svými vrstevníky a obzvláště malí chlapci tíhnou k akčním filmům, brutálním počítačovým hrám a mají tendence následně napodobovat to, co odkoukají. Během puberty pak mohou volit nesprávný slovník, mohou se snažit působit silně a drsně a nápodoba jejich akčních hrdinů může skončit dokonce agresí, šikanou.

Pokud jsou rodiče velmi zaměstnaní a nemají čas na své potomky, měli by alespoň zajistit dohled nad tím, co ve volném čase dělají. Správnou volbou jsou různé pohybové aktivity, četba, umělecké aktivity. Pomáhají rozvíjet psychickou a fyzickou stránku jedince, sport může pomoci příliš aktivním dětem se sklony k agresí, neboť se

vybouří a nemají následně potřebu si svou energii vybíjet. Četba či umělecké aktivity zase mohou pomoci dítě uklidnit a přenést svou energii do jiné oblasti.

Dnešní doba je velmi stresová a hektická, proto bychom neměli zapomínat, že odpočinek a volný čas se dá trávit i jiným způsobem, než pouze u televizní obrazovky či monitoru počítače, společenská či kulturní aktivita se dá rozvíjet mnoha jinými způsoby.

Prozkoumali a nastínili jsme problematiku násilí mezi dětmi, vlivu médií na jejich psychiku a předložili jsme určité rady, jak tomuto vlivu předcházet a zabránit.

Nejprve jsme zkoumali teorii agresivity a agrese, dále jsme si vymezili jednotlivé pojmy vedoucí k agresi a prozkoumali jsme média obecně. Využili jsme poznatků, které byly již zjištěny a nastínili jsme nový pohled na věc.

V praktické části jsme pomocí dotazníku zkoumali, zda média doopravdy ovlivňují dětské myšlení, zaměřili jsme se na dobu strávenou u jednotlivých médií a na názory samotných rodičů. Zjistili jsme, že média doopravdy mohou negativně ovlivnit dětské chování a myšlení, proto je důležité, aby rodiče regulovali, na co se jejich potomci mohou a nemohou dívat. Zvláště v tomto nízkém věku je nutné stanovit jasné hranice a vysvětlit, že to, co se prezentuje na obrazovce/monitoru, nesmí být přenášeno do reálného života.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých literárních zdrojů

ANTIER, E. Agresivita dětí. Praha, Portál, 2004. ISBN 80-7178-808-2.

BLAŽEK, B. *Tváří v tvář obrazovce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-11-7.

BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister a Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.

ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislost*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8.

EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. Jinočany: H&H, 2000. ISBN 80-86022-76-5.

HESTONE, M. a STROEBE, W. *Sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. II. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

KRAUS, W. *Televize – nový kontinent: Kultura nebo chaos?* Praha: Československá televize, 1991. ISBN 80-72171-28-3.

KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-13-4X.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládeže a delikvence*. II. vydání, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

McLUHAN, H.M. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-20702-96-2.

- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. IV. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.
- MUSIL, J. *Sociální a mediální komunikace*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-002-0
- POSTMAN, N. *Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy*. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-20407-47-2.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.
- ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. II. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-033-8.
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
- ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.
- SAK, P. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0.
- SCHELLMANN, B. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba*. Praha: Europa-Sobotáles, 2004. ISBN 80-86706-06-0.
- SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo - mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Praha: Triton, 2007. ISBN: 978-80-7254-926-9.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, III.vydání. ISBN 80-7178-802-3.
- VLASTNÍK, J. *Televizní násilí a zákon: vliv televizního násilí na kriminalitu dětí a mládeže a jeho právní úprava*. Olomouc: Votobia, 2005. ISBN 80-7220-245-6.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKÁ TELEVIZE. *Německo uvažuje o zákazu násilných počítačových her.* [online].

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/48782-nemecko-uvazuje-o-zakazu-nasilnych-pocitacovych-her-pro-deti/>

NOVINKY. *Desetiletý ubodal kvůli počítačové hře matku i prarodiče, pak ho zabil kamarád.* [online]. Dostupné z: [http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/253424-](http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/253424-desetiletý-ubodal-kvůli-pocitacove-hře-matku-i-prarodiče-pak-ho-zabil-kamarád.html)

[desetiletý-ubodal-kvůli-pocitacove-hře-matku-i-prarodiče-pak-ho-zabil-kamarád.html](http://www.novinky.cz/zahranicni/amerika/253424-desetiletý-ubodal-kvůli-pocitacove-hře-matku-i-prarodiče-pak-ho-zabil-kamarád.html)

SMOKE FREE MOVIES [online]. Dostupné z: <http://www.smokefreemovies.ucsf.edu/>

BILBIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Karolina Fabiánová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: prezenční

Název práce: Vliv násilí v médiích na dětskou psychiku

Rok: 2012/2013

Počet stran bez příloh: 61

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů české literatury a pramenů: 24

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Milena Krislová